

FORKJØPSRETT TIL AKSJER

EIERSKIFTEVILKÅRET I AKSJELOVEN § 4-21 FØRSTE LEDD

–

OMGÅELSESSPØRSMÅL

Kandidatnummer: 538

Veileder: Einar Irgens

Leveringsfrist: 25. april 2007

Til sammen 15 193 ord

19.10.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING.....</u>	<u>1</u>
1.1	Oppgavens tema.....	1
1.2	Avgrensning	2
1.3	Den videre fremstilling	2
<u>2</u>	<u>RETTSKILDER.....</u>	<u>3</u>
2.1	Innledning	3
2.2	Særlig om aksjelovens forhistorie	4
<u>3</u>	<u>FORKJØPSRETT TIL AKSJER.....</u>	<u>5</u>
3.1	Begrepet forkjøpsrett	5
3.2	Aksjelovens regler om forkjøpsrett.....	8
3.2.1	Innledning.....	8
3.2.2	Aksjeloven av 1976	10
3.2.3	Formål bak forkjøpsretten.....	11
3.3	Gjenstanden for forkjøpsrett.....	11
3.4	Overgangen mellom gammel og ny lov	12
<u>4</u>	<u>GENERELT OM EIERSKIFTEVILKÅRET.....</u>	<u>14</u>
<u>5</u>	<u>OMGÅELSE .....</u>	<u>14</u>

5.1	Innledning	14
5.2	Innholdet i begrepet.....	15
5.3	Følgen av at en disposisjon blir ansett for å være et forsøk på omgåelse	18
6	<u>FRIVILLIG OVERDRAGELSE.....</u>	19
7	<u>UFRIVILLIG OVERDRAGELSE.....</u>	21
8	<u>PANTHEFTELSE I AKSJENE OG OPSJONER TIL AKSJER.....</u>	23
8.1	Problemstillingen	23
8.2	Pantsettelse av aksjene eller opsjoner som omgåelse av aksjelovens regler om forkjøpsrett.....	24
9	<u>ADGANGEN TIL Å INNSKRENKE/UTVIDE EIERSKIFTEBEGREPET .....</u>	27
9.1	Problemstillingen	27
9.2	Aksjeloven av 1976	27
9.3	Gjeldende rett	28
9.3.1	Adgangen til å innskrenke/utvide eierskiftevilkåret	28
9.3.2	Selskap med vedtektsbestemmelse som innskrenker/utvider eierskiftebegrepet	30
9.3.3	Typetilfeller	31
10	<u>FUSJON/FISJON I DET AKSJEEIENDE SELSKAP SAMT EMISJON AV DET AKSJEEIENDE SELSKAP .....</u>	32
10.1	Problemstillingen	32
10.1.1	Fusjon	32
10.1.2	Fisjon	33
10.1.3	Emisjon	34

10.2	Spørsmålet om fusjon, fisjon eller emisjon i et aksjeeiende selskap kan tenkes å utløse forkjøpsrett.....	35
11	<u>FORKJØPSRETT VED INDIREKTE EIERSKIFTE.....</u>	40
11.1	Problemstillingen	40
11.2	Aksjeloven	42
11.2.1	Ordlyd	42
11.2.2	Aksjelovens forarbeider	43
11.3	Løysingsrettslova	44
11.3.1	Innledning	44
11.3.2	Innholdet i prinsippet	45
11.3.3	Spørsmålet om analogisk anvendelse av løysl. § 11 femte ledd	47
11.4	Forkjøpsrett ved indirekte eierskifte som følge av omgåelse.....	50
11.5	Vurderingen	52
11.6	Sammenligning av problemstillingene i kapitlene 10 og 11	57
12	<u>AVSLUTNING.....</u>	58
13	<u>REGISTER.....</u>	61
13.1	Lover	61
13.1.1	Norske lover.....	61
13.1.2	Utenlandske lover	62
13.2	Forarbeider	62
13.2.1	Innstillinger til odelstinget	62
13.2.2	Odelstingsproposisjoner.....	62
13.2.3	Norges offentlige utredninger	63
13.3	Domsregister	63
13.3.1	Norske avgjørelser	63

13.3.2	Utenlandske avgjørelser.....	63
13.4	Litteraturliste.....	64
13.4.1	Bøker.....	64
13.4.2	Artikler.....	65

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

Forkjøpsrett til aksjer reguleres av lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44 §§ 4-19 til 4-23.

Bestemmelser om hva som kreves for at forkjøpsrett skal bli utløst finnes i asl. §§ 4-19 første ledd og 4-21 første ledd. Asl § 4-19 første ledd er en generell regel om forkjøpsrett, men sier likevel noe om hvordan forkjøpsrett utløses. Asl. § 4-21 første ledd regulerer når forkjøpsrett "*foreligger*" jfr. bestemmelsens overskrift. Den sistnevnte bestemmelse er således *lex specialis* sett i sammenheng med asl. § 4-19 første ledd, og vil dermed gå foran ved motstrid mellom dem. Det er kriteriet denne bestemmelsen oppstiller som i hovedsak vil bli behandlet i nærværende oppgave.

Av asl. § 4-21 første ledd fremgår det at forkjøpsrett utløses "*ved enhver form for eierskifte*".

Det kan reises en rekke problemstillinger omkring vilkåret om "*eierskifte*". Disse problemstillingene er temaet i nærværende oppgave. De mest kompliserte problemene oppstår i forbindelse med forsøk på omgåelse av forkjøpsretten i et aksjeselskap. Disse spørsmål vil bli vektlagt i oppgaven.

I oppgaven vil det bli reist seks hovedproblemstillinger i tilknytning til eierskiftevilkåret. Det vil bli redegjort for disse under punkt 1.3 om den videre fremstilling.

1.2 Avgrensning

Det har i praksis oppstått ulike problemstillinger i forbindelse med tolkningen av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett. Oppgavens størrelse gir ikke rom for en fullstendig behandling av disse problemstillingene.

Oppgaven er begrenset til å omhandle vilkåret om "eierskifte" i asl. § 4-21 første ledd for at forkjøpsrett til aksjer skal utløses.

Allmennaksjelovens regler om forkjøpsrett behandles ikke, se nedenfor under punkt 2.2.1.

1.3 Den videre fremstilling

I oppgavens kapittel 2 vil det redegjøres for rettskildesituasjonen i forbindelse med oppgavens problemstillinger. Aksjelovens forhistorie behandles særskilt.

I kapittel 3 vil det bli foretatt en gjennomgang av aksjelovens hovedregel om forkjøpsrett. Selve begrepet forkjøpsrett vil også behandles.

I kapittel 4 vil det foretas en generell behandling av eierskiftevilkåret i asl. § 4-21 første ledd.

I oppgavens kapittel 5 vil det foretas en gjennomgang av det ulovfestede omgåelsesinstituttet i norsk rett. Spørsmålet om omgåelse er aktuelt for flere av problemstillingene som reises i oppgaven. Jeg fant det derfor hensiktsmessig med en behandling av dette tidlig i oppgaven.

Kapitlene 6-11 omhandler problemstillingene som skal reises omkring eierskiftevilkåret i asl. § 4-21 første ledd. I kapittel 6 vil det drøftes om enhver form for frivillig eierskifte omfattes av eierskiftebegrepet.

I kapittel 7 vil det reises spørsmål om også ufrivillig overdragelse utløser forkjøpsrett.

I kapittel 8 vil det drøftes hvorvidt pantheftelse i aksjene eller en opsjon til aksjer kan utløse forkjøpsrett.

Kapittel 9 vil omhandle adgangen til å innskrenke eller utvide eierskiftebegrepet i et selskaps vedtekter eller i aksjonæravtale.

Kapitlene 10 og 11 vil omhandle spørsmålet om endringer i et aksjeeiende selskaps forhold utløser forkjøpsrett etter aksjeloven. Her er omgåelse et sentralt tema. I kapittel 10 er spørsmålet hvorvidt det utløser forkjøpsrett at et aksjeeiende selskap fusjoneres eller fisjoneres eller at det foretas en emisjon.

I kapittel 11 vil det reises spørsmål om eierskiftevilkåret er oppfylt dersom det skjer et indirekte eierskifte i et aksjeselskap.

Kapittel 12 vil inneholde noen avsluttende kommentarer.

2 Rettskilder

2.1 Innledning

Oppgaven omhandler forkjøpsrett til aksjer, og høres således til fagområdet selskapsrett.

Forkjøpsrett til aksjer reguleres av aksjeloven. Loven er hovedsakelig av deklarasjonskarakter, men adgangen til å fravike loven må avgjøres etter en tolkning av de enkelte bestemmelser.

Aksjelovens forarbeider utgjør en viktig del av rettskildematerialet som er benyttet i nærværende oppgave. Det vil redegjøres nærmere for disse under punkt 2.2.

Det foreligger ikke omfattende rettspraksis omkring oppgavens problemstilling. Det som finnes er behandlet i oppgaven. Også en dansk høyesterettsdom er benyttet i oppgaven. Denne har ikke stor rettskildemessig vekt i norsk rett, men kan bidra til å belyse den aktuelle problemstilling.

I tillegg til lovttekst og forarbeider foreligger det omfattende juridisk teori på selskapsrettens område. Problemstillingene omkring eierskiftevilkåret i asl. § 4-21 første ledd er ikke behandlet i stor grad, men er nevnt i en rekke bøker. Det henvises følgelig til den litteratur jeg har benyttet underveis.

For enkelte av spørsmålene oppgaven reiser har det vært nødvendig å trekke inn andre lover og deres forarbeider.

2.2 Særlig om aksjelovens forhistorie

Tilblivelsen av dagens aksjelovgivning medførte at rettskildesituasjonen omkring aksjeloven er noe spesiell. Prosessen som medførte at dagens aksjelov og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 45 avløste lov om aksjeselskaper av 4. juni 1976 nr. 59, er i juridisk teori kalt "aksjelovreformen".

Bakgrunnen for denne reformen var at det i 1989 ble nedsatt en arbeidsgruppe av Justisdepartementet (Aksjelovgruppen), som skulle foreta en generell gjennomgang av aksjeloven av 1976. Behovet for tilpasninger til annen lovgivning og til EUs regelverk skulle også vurderes. Gruppen ble ledet av dr juris Magnus Aarbakke. Utredningen - NOU 1992:29 Lov om aksjeselskaper - var ferdig i 1992. I utredningen var det et utkast til en helt

ny lov om aksjeselskaper. Den viktigste foreslåtte forandringen i utredningen, var forslaget om å innføre to typer av aksjeselskaper.¹

Utredningen ble videreført av Justisdepartementet i Ot. prp. nr. 36 (1993-94) Lov om aksjeselskaper. Under komitébehandlingen i Stortinget gikk imidlertid flertallet inn for at de to formene for aksjeselskaper burde reguleres i hver sin lov. På bakgrunn av dette nedsatte Justisdepartementet i 1995 et nytt utvalg under ledelse av dr juris Erling Selvig (Aksjelovutvalget). Deres utredning – NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning – ble ferdig i 1996. Forslagene fra utvalget ble fulgt opp i Ot. prp. nr. 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). Regjeringens forslag ble videreført i Innst. O. nr. 80 (1996-97).²

Det er viktig å merke seg at Aksjelovutvalget i stor grad bygget på Aksjelovgruppens opprinnelige forslag. NOU 1992:29 og Ot. prp. nr. 36 (1993-94) må dermed også regnes som en del av forarbeidene til aksjelovene. Resultatet er at det foreligger dobbelt sett med forarbeider til aksjeloven og allmennaksjeloven. Når det skal tas stilling til et tolkningsspørsmål i disse lover må det altså ses hen til begge sett av forarbeider.

3 Forkjøpsrett til aksjer

3.1 Begrepet forkjøpsrett

Det er vanlig i juridisk litteratur å benytte begrepet "*forkjøpsrett*" både for aksjer som har skiftet eier og aksjer som skal skifte eier. Andenæs benytter for eksempel begrepet på denne måte.³

---

¹ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 19-20

² Se note 1

³ Jfr. for eksempel Andenæs (2006) side 212

Aksjeloven er ikke konsekvent i sin anvendelse av uttrykket. I asl. § 4-19 anvendes uttrykket ”*forkjøpsrett m.v.*”. Andre steder benyttes kun uttrykket ”*forkjøpsrett*”.

Aarbakke m.fl. mener det er ”*klart*” at loven benytter uttrykket ”*forkjøpsrett*” uten å ta hensyn til om det er tale om å tre inn i en salgavtale eller om å overta en aksje som ennå ikke er avhendet.⁴

Aksjelovens forarbeider gir ikke klarhet i hvordan uttrykket er ment å forstå.

Andenæs gir uttrykk for at det kan være grunn til å være forsiktig med å benytte den vide betydningen av begrepet ”*forkjøpsrett*”. Dette begrunner han med at det i juridisk teori er gjort et skille mellom ”*forkjøpsrett*” og ”*tilbudsrett*”. Tilbudsrett er da ment å bety en rett for rettighetshaveren til å få tilbud om overtakelse fra eieren hvis denne bestemmer seg for å avhende.⁵ Han skriver imidlertid videre at han ikke kan finne noen holdepunkter i aksjeloven for at skillet er lagt til grunn for bestemmelsene om forkjøpsrett.

Det er heller ikke noe språklige hindringer for å benytte begrepet ”*forkjøpsrett*” slik at det omfatter både rett til å overta aksje som *har* skiftet eier og til å overta aksje som *skal* skifte eier.

Aksjeloven foreskriver i § 4-19 første ledd at forkjøpsrett kan utøves hvor en aksjonær har rett til å overta aksje som skal skifte eier. Av andre punktum går det frem at det kan vedtektsfestes at forkjøpsrett også skal utløses hvor en aksje har skiftet eier. Dette tyder på at uttrykket i aksjeloven er ment å omfatte begge alternativer.

Et spørsmål som kan reises i forbindelse med bestemmelsens andre setning, er om forkjøpsrett kan tenkes utløst hvor aksjer er overdratt uten at det finnes noen vedtektsbestemmelse om dette. Spørsmålet blir særlig komplisert hvor eierskiftet har

---

⁴ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 279

⁵ Jfr. Austenå (1976) side 33, 316-319

skjedd uten at rettighetshaverne har fått melding om det. Ordlyden i asl. § 4-19 første ledd, andre punktum taler i retning av at det er et krav om vedtektsfestelse dersom forkjøpsrett skal kunne utøves etter at eierskiftet har skjedd. Hvor eierskifte har skjedd uten forutgående melding til selskapet om dette, mener imidlertid Andenæs at det er *”en unaturlig og urimelig forståelse av bestemmelsen”*⁶. Han er av den oppfatning at forkjøpsretten blir utløst i en slik situasjon, uavhengig av om det finnes noen vedtektsbestemmelse om dette eller ikke. Også Aarbakke m.fl. mener at dette er den rimeligste løsning. Det uttales i deres kommentar til asl. § 4-19 første ledd at ordlyden taler i retning av det må vedtektsfestes for at forkjøpsrett skal kunne utløses, men at bestemmelsen bør tolkes innskrenkende slik at aksjeeiernes rett til å overta aksjen også gjelder etter eierskifte, uten at det kan kreves at det finnes noen vedtektsbestemmelse om dette.⁷

Ordlyden i bestemmelsen er uklar og gir ingen klar løsning på problemet. Uklarhetene skal forsøkes oppklart ved en lovendring. Lovens fravikelige hovedregel vil etter endringene være at aksjeeierne skal ha forkjøpsrett til aksjer som har skiftet eier. Ordlyden i asl. § 4-19 første ledd vil da bli som følger:

*”Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene.”*⁸

Endringene vil tre i kraft 1. januar 2009.⁹

Endringene i aksjeloven vil medføre at det kommer klart frem av lovens ordlyd at forkjøpsrett kan utøves etter at en aksje har skiftet eier. Dermed vil usikkerhetene omkring dette være avklart.

---

⁶ Jfr. Andenæs (2006) side 213 i fotnote

⁷ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 280-281

⁸ Jfr. Lov om endringer i aksjelovgivningen mv. av 15. desember 2006 nr. 88

⁹ Jfr. Ot. prp. nr. 55 (2005-2006) (endringslov)

Det er etter dette ikke nødvendig å skille mellom tilbudsrett og forkjøpsrett når aksjelovens regler om forkjøpsrett skal behandles. Skillet benyttes dermed ikke i nærværende oppgave.

3.2 Aksjelovens regler om forkjøpsrett

3.2.1 Innledning

Som hovedregel er aksjer fritt omsettelige. Dette følger av asl. § 4-15 første ledd:

”Aksjer kan skifte eier ved overdragelse eller på annen måte for så vidt ikke annet er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne.”

Loven foreskriver med dette at begrensninger i aksjenes omsettelighet må ha særskilt hjemmel.

Bakgrunnen for hovedregelen er for det første hensynet til den enkelte aksjonær.¹⁰ Å kunne tre ut av selskapet ved å realisere aksjens verdi på markedet er en viktig aksjonærrettighet.

Det kan for det andre være en fordel for selskapet at aksjene er fritt omsettelige. Dersom det er enkelt for aksjonærene å tre ut av selskapet ved å realisere aksjen på markedet, vil det også være enklere for selskapet å skaffe kapital ved å få aksjonærer til å tegne seg ved en nyemisjon.

Det finnes en rekke begrensninger i aksjers frie omsettelighet. Slike begrensninger kan være fastsatt i lov, selskapets vedtekter eller i aksjonæravtale. Et viktig poeng vedrørende disse unntakene fra hovedregelen om fri omsettelighet, er at det skal være opp til det enkelte selskap å avgjøre hvilke begrensninger som er hensiktsmessige for dem. De lovfestede begrensningene er derfor deklatoriske, og kan tilsidesettes i et aksjeselskaps

---

¹⁰ Jfr. Andenæs (2006) side 156

vedtekter. Et eksempel på en lovfestet begrensning er reglene om samtykkekrav for erverv av aksje i asl. §§ 4-16 og 4-17.

Regler om forkjøpsrett begrenser også aksjenes frie omsettelighet. Det understrekes at kjøpesummen ikke påvirkes av at det foreligger forkjøpsrett, men muligheten til å overdra aksjen til den man ønsker vil bli innskrenket. I aksjeloven er det i §§ 4-19 til 4-23 bestemmelser som fastsetter at selskapets aksjonærer har forkjøpsrett når aksjer skifter eier.

Den deklarasjoniske hovedregelen om forkjøpsrett finnes i asl. § 4-19 første ledd første punktum:

”Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som skal avhendes eller for øvrig skifte eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene.”

At det foreligger forkjøpsrett er nå hovedregelen etter aksjeloven. Dersom man ikke ønsker at forkjøpsrett skal gjelde må dette fastsettes i vedtektene. Systemet ble innført med aksjeloven av 1997.

Til sammenligning finnes det ikke tilsvarende regel i allmennaksjeloven. Bestemmelsen om forkjøpsrett i allmennaksjeloven § 4-19 lyder som følger:

”Det kan fastsettes i vedtektene at en aksjeeier eller en annen skal ha rett til å overta en aksje som har skiftet eier, eller som ønskes overført.”

Hovedregelen i allmennaksjeloven er altså at det ikke foreligger forkjøpsrett. Dersom forkjøpsrett skal gjelde må dette vedtektsfestes. Bakgrunnen for at bestemmelsene er ulike er fordi det er betydelige forskjeller på selskapstypene de to lovene regulerer.

Aksjeloven er ment å gjelde selskaper med få aksjeeiere. Allmennaksjeloven er derimot ment å regulere forholdene omkring selskaper med mange aksjeeiere, hvor selskapet skal

kunne hente kapital ved å rette tegningsinnbydelse til allmennheten. I et aksjeselskap vil det normalt være små forhold, med få aksjeeiere som eier aksjene over lang tid. Her er vil det være en fordel for aksjonærene å kunne kontrollere hvem som eier aksjer i selskapet til enhver tid. Motsetningsvis vil det i et allmennaksjeselskap normalt være eiere som ser på aksjen som en investering, hvor det vil være en forutsetning at aksjen kan omsettes enkelt og sikkert. I et allmennaksjeselskap vil altså regler som sikrer fri omsettelighet være viktigere enn regler som sikrer aksjeeiernes kontroll over øvrige aksjeeiere i selskapet.

Vedtektsbestemt forkjøpsrett i allmennaksjeselskaper faller utenfor oppgavens tema, og vil ikke behandles nærmere.

3.2.2 Aksjeloven av 1976

Tidligere fastsatte aksjeloven av 1976 § 3-3 at det måtte fastsettes i vedtektene dersom forkjøpsrett skulle gjelde i selskapet.

Som en del av begrunnelsen for å lovfeste forkjøpsrett til aksjer etter aksjeloven av 1997 ble det i forarbeidene¹¹ uttalt at det ville være i tråd med vedtektspraksis. På denne måten ville bestemmelsene spare selskapene for å utforme vedtektsbestemmelser.¹²

Når dette er begrunnelsen for å lovfeste deklarasjonsrett i aksjeloven, er det naturlig at det ikke ble utformet tilsvarende regler i allmennaksjeloven. Det er ikke fast vedtektspraksis for allmennaksjeselskapene å ha bestemmelser om forkjøpsrett. Bakgrunnen for dette er at ulike hensyn gjør seg gjeldende for de to selskapstypene, jfr. nedenfor i punkt 3.2.3.

---

¹¹ Innst. O. nr. 80 1996-1997 side 23

¹² Jfr. Andenæs (1998) side 119

3.2.3 Formål bak forkjøpsretten

Formålet med forkjøpsrett for aksjeeiere i aksjeselskaper er todelt. For det første er retten et middel til å hindre at utenforstående kommer inn i selskapet. I tillegg er den et middel til å hindre at maktforholdene innad i selskapet forskyves. Forkjøpsretten gir den enkelte aksjeeier mulighet til å beholde sin forholdsmessige eierandel i selskapet. Dette formålet ivaretas ved at forkjøpsretten også gjelder ved aksjeovergang mellom de eksisterende aksjonærer, og ved fordelingsreglene i asl. § 4-22.¹³

I tillegg er det et formål med bestemmelsene at aksjonærene i selskapet kan ha behov for å føre kontroll med omsetningen av aksjene i selskapet.¹⁴

Formålet bak reglene om forkjøpsrett viser hvorfor tilsvarende regler ikke ble utformet i allmennaksjeloven. Det vil ikke være et relevant hensyn for et allmennaksjeselskap å hindre utenforstående i å komme inn i selskapet. Det er heller ikke like sentralt i et allmennaksjeselskap å beholde maktforholdet innad i selskapet. I allmennaksjeselskaper vil fri omsettelighet for aksjene være det sentrale hensyn. Dette gjør seg særlig gjeldende i børsnoterte allmennaksjeselskaper. Forkjøpsrett i slike selskaper er lite praktisk. Det er også bakgrunnen for at det må vedtektsfestes dersom forkjøpsrett skal gjelde i allmennaksjeselskap, jfr. asal. § 4-19.

3.3 Gjenstanden for forkjøpsrett

Selskapets aksjer i sin alminnelighet er gjenstanden for den lovbestemte forkjøpsretten etter aksjeloven. Selskapets aksjer er de aksjer som aksjekapitalen til enhver tid er fordelt på, jfr. asl. § 3-1.

Det er adgang til å fastsette at kun en del av aksjene skal være gjenstand for forkjøpsrett. Dette må imidlertid fremgå av vedtektene. Bakgrunnen for at forkjøpsrett må vedtektsfestes

---

¹³ Jfr. Andenæs (2006) side 213

¹⁴ Jfr. Woxholth (2004) side 206

er trolig hensynet til utenforstående som ønsker å kjøpe seg inn i selskapet. Når en slik bestemmelse tas inn i vedtektene har potensielle kjøpere mulighet til å skaffe seg informasjon om begrensningen i forkjøpsretten i forkant av kjøpet.¹⁵

Når det skal inntas en bestemmelse i et selskaps vedtekter om at det kun skal gjelde forkjøpsrett på noen av aksjene, gjøres dette vanligvis ved å opprette flere aksjeklasser i selskapet. For eksempel kan det gjelde forkjøpsrett til et selskaps A-aksjer, mens det ikke skal gjelde forkjøpsrett til B-aksjene i selskapet

I aksjeselskaper med vedtektsbestemmelse om ulike aksjeklasser kan det tenkes å oppstå en problemstilling i forhold til forkjøpsretten. Det kan tas utgangspunkt i eksempelet ovenfor, hvor det er fastsatt i vedtektene at det er knyttet forkjøpsrett til A-aksjene men ikke til B-aksjene i et aksjeselskap. For øvrig inneholder ikke vedtektene noen nærmere regulering av forkjøpsretten. Spørsmålet som da kan reises er om det må foretas en sontring slik at det kun gjelder forkjøpsrett innen A-aksjeklassen, eller om eiere av A-aksjer også kan utøve forkjøpsrett hvor B-aksjer skifter eier. Forkjøpsretten vil måtte reguleres av aksjelovens deklarasjonsregler, men spørsmålet er om disse skal gjelde innenfor den enkelte aksjeklasse, eller for selskapets aksjer i sin helhet. Spørsmålet er ikke behandlet i juridisk teori og det finnes heller ikke rettspraksis som tar stilling til problemstillingen. Løsningen må antakelig bero på en tolkning av vedtektene og en konkret vurdering av forholdene rundt selskapet.

3.4 Overgangen mellom gammel og ny lov

Som nevnt ovenfor fremgikk det av aksjeloven av 1976 at det måtte foreligge hjemmel i vedtektene dersom forkjøpsrett skulle gjelde i et aksjeselskap. Den nye aksjeloven trådte i kraft 1. januar 1999. For selskaper stiftet før denne tid skal den tidligere regel om at forkjøpsrett måtte vedtektsfestes gjelde. Dette følger av asl. § 21-2 nr 25 annet ledd. Dersom slik hjemmel foreligger kommer de nye regler til anvendelse ved eierskifter som

---

¹⁵ Jfr. Andenæs (2006) side 215

skjer etter lovens ikrafttredelse. Det kan imidlertid tenkes at også den tidligere lovs regler må tas i betraktning som bakgrunnsrett når vedtektene skal tolkes.¹⁶

Et problem kan tenkes å oppstå i forbindelse med overgangen mellom de to lovene. Spørsmålet vil være aktuelt i tilfeller hvor et aksjeselskap er stiftet før aksjeloven av 1997 trådte i kraft, og hvor det i selskapets vedtekter er inntatt en forkjøpsrettsbestemmelse. Dersom selskapet nå ønsker at det ikke lenger skal gjelde forkjøpsrett i selskapet og dermed fjerner vedtektsbestemmelsen, vil problemstillingen vise seg. Etter aksjeloven av 1997 er den deklarasjoniske hovedregel at forkjøpsrett foreligger, jfr. asl. § 4-19 første ledd. Spørsmålet er da om det er denne som nå regulerer forholdet slik at forkjøpsrett likevel foreligger, eller om det fortsatt vil være aksjeloven av 1976 sine bestemmelser som må følges slik at det var tilstrekkelig å fjerne vedtektsbestemmelsen for at forkjøpsrett ikke lenger skulle gjelde i selskapet.

Ovenfor fremgår det at den nye aksjeloven er ment å gjelde dersom det skjer eierskifter i et selskap hvor det er inntatt vedtektsbestemt forkjøpsrett før aksjeloven av 1997 trådte i kraft. Det er etter dette nærliggende at det fortsatt er den nye aksjelovens regler som må gjelde for forholdet hvor det har foreligget en forkjøpsrettsbestemmelse men hvor denne så fjernes. Dersom det motsatte skulle være tilfelle ville den nye aksjelovens regulering av spørsmålet om forkjøpsrett kunne ”slås av” ved å fjerne bestemmelsen. På den annen side er det *utøvelsen* av den vedtektsbestemte forkjøpsretten det er foreskrevet at aksjeloven av 1997 skal regulere. Problemstillingen her er *om forkjøpsrett foreligger eller ikke*.

Spørsmålet er vanskelig og ikke avklart i praksis. For et aksjeselskap vil den tryggeste løsning være å innta en bestemmelse i vedtektene om at forkjøpsrett ikke skal gjelde i selskapet.

---

¹⁶ Jfr. Andenæs (2006) side 211

4 Generelt om eierskiftevilkåret

Asl. § 4-21 har overskriften "*Når foreligger forkjøpsrett*". Første ledd i bestemmelsen regulerer når forkjøpsrett utløses. Ordlyden er som følger:

"Forkjøpsretten utløses ved enhver form for eierskifte, når annet ikke er bestemt ved lov."

Uttrykket som benyttes i bestemmelsen – "*enhver form for eierskifte*" – er svært vidt, og vil med en vanlig språklig forståelse innebære at samtlige former for overdragelse vil omfattes av begrepet. Likevel kan det reises en rekke spørsmål i tilknytning til hva begrepet er ment å omfatte. Bakgrunnen for dette er trolig at det foreligger situasjoner som lovgiver ikke tok i betraktning da lovteksten ble utformet.

5 Omgåelse

5.1 Innledning

Det vil i dette kapitlet foretas en generell behandling av omgåelsesproblematikken i norsk rett. Bakgrunnen er at spørsmålet om omgåelse av forkjøpsrett må drøftes under flere av problemstillingene som reises i oppgaven. Jeg finner det av denne grunn hensiktsmessig å behandle de generelle sider ved omgåelsesprinsippet her. Spesifikk drøftelse av omgåelse av aksjelovens regler om forkjøpsrett foretas i de kapitler hvor dette er en aktuell problemstilling.

Spørsmål om omgåelse av aksjelovens regler om forkjøpsrett oppstår hvor det foretas disposisjoner som i utgangspunktet ikke utløser forkjøpsrett, men hvor omstendighetene omkring disposisjonen tilsier at den likevel bør omfattes av eierskiftevilkåret. Dette beror på at disposisjonen har en slik karakter at den må ses på som et forsøk på omgåelse av forkjøpsretten etter aksjeloven.

Omgåelsesproblematikken er ikke bare aktuell på selskapsrettens område. Særlig aktuelt er spørsmålet om omgåelse i forbindelse med skatterett. I juridisk teori er det drøftet hva begrepet ”*omgåelse*” innebærer. Det er også drøftet hva som blir virkningen dersom man kommer til at forsøk på omgåelse foreligger. Disse spørsmål behandles nedenfor i punktene 5.2 og 5.3.

5.2 Innholdet i begrepet

Begrepet ”*omgåelse*” kan forstås som:

”de tilfellene hvor partene ved rettshandelen tilsikter å unngå en lovregel eller rettsvirkningene av en eller annen kontraktstype.”¹⁷

Videre forklarer Austenå begrepet med at det foretas en disposisjon som ikke går direkte inn under ordlyden i loven eller kontrakten. Når det skal tas stilling til om disposisjonen likevel går inn under den aktuelle regel blir det et spørsmål om fortolkning.

Det har vært diskutert i teorien om omgåelse er å anse som et eget rettsinstitutt. Motstanderne av dette mener at det forhold man bruker betegnelsen omgåelse på i realiteten bare er anvendelse av fortolkningsregler for å fastslå omfanget av den aktuelle lovregel eller avtale.¹⁸

Motsatt mener andre at omgåelse er et selvstendig juridisk begrep. Begrepet referer til en spesiell norm. Denne normen vil komme til anvendelse i den konkrete vurderingen av hvilke rettsforhold eller disposisjoner som skal omfattes av den aktuelle regel. Normen vil altså si noe om hvilket standpunkt man skal falle ned på i vurderingen.¹⁹

---

¹⁷ Jfr. Austenå (1976) side 227

¹⁸ Jfr. Stang (1935) side 582 og Arnholm (1964) side 257

¹⁹ Jfr. Austenå (1976) side 228

Aarbakke er av dem som støtter denne oppfatningen.²⁰ Han gir uttrykk for at denne oppfatning også har tilslutning fra Høyesterett, administrative myndigheter samt i juridisk teori. I sin artikkel foretar han en drøftelse av om det eksisterer noen gyldig omgåelsesnorm i det norske rettssystem. Han stiller opp to kriterier for dette spørsmål. For det første oppstiller han som kriterium at normen faktisk må være anvendt av et representativt utvalg av de som tar standpunkt til rettsspørsmål i det norske rettssystem. I tillegg må det være en festnet oppfatning at det er riktig å anvende normen. Aarbakke kommer, etter en forholdsvis kort drøftelse, til at det er klart at det foreligger en slik norm i det norske rettssystem.

Det finnes eksempler fra praksis vedrørende løsningsrettigheter hvor foretatte disposisjoner er karakterisert som omgåelse av løsningsrettigheter. Eksempel på dette er den såkalte "Vattekar-dommen" fra 1929.²¹ Spørsmålet i saken var om en festekontrakt utløste forkjøpsrett til fast eiendom. Flertallet i høyesterett kom til at festekontrakten måtte likestilles med en salgskontrakt, idet bakgrunnen for inngåelse av kontrakten var å omgå forkjøpsrett til eiendommen.

Det er etter dette klart at disposisjoner kan bli rammet av at man ser på den som omgåelse av lovregel eller avtale, hva enten det ses på som et eget rettsinstitutt eller som en fortolkning av den aktuelle regel eller avtale. Utgangspunktet vil imidlertid alltid være at det er tillatt å disponere på en slik måte at de unngår rettslige hindringer for å oppnå best mulig resultat for seg selv. For denne friheten må det finnes en grense. Omgåelse vil først foreligge hvor denne grensen er overskredet. For de som mener at omgåelse ikke kan ses på som et eget rettsinstitutt, vil denne grensen måtte trekkes ved en utvidende eller analogisk tolkning av den konkrete regel eller avtale.²²

---

²⁰ Jfr. Aarbakke (1970)

²¹ Rt 1929 side 401

²² Jfr. Austenå (1976) side 235

Austenå synes å være av den oppfatning at det foreligger en såkalt omgåelsesnorm. Han mener at det i visse tilfeller vil være nødvendig å trekke inn subjektive elementer ved handlingen i vurderingen. Dersom man kun skal benytte analogisk eller utvidende fortolkning av den aktuelle lovbestemmelse vil det ikke være rom for dette. Vurderingstemaet vil i slike vurderinger være om et tilfelle er likeartet med det tilfellet som reguleres i bestemmelsen. En omgåelsesnorm vil i følge Austenå benyttes som en *"verdibestemt subjektiv reaksjon hos rettsanvenderen."* Grunnlaget for resultatet av vurderingen vil være at rettsanvenderen finner at den foretatte disposisjon har negative kvaliteter som bør få følger for den rettslige karakteristikken.²³ Ved at man benytter omgåelsesnormen vil man foreta en vurdering som kan føre til at en disposisjon kan flyttes innenfor regelens område.

Austenå mener at det var en slik vurdering som ble foretatt i Vattekar-dommen, og mener dermed at denne taler i retning av omgåelsesnormen er å anse som et eget rettsinstitutt.

Omgåelsesnormen kan betegnes som en redelighetsnorm. I sveitsisk rett er en slik redelighetsregel lovfestet.²⁴ Tilsvarende regel finnes også i tysk rett.²⁵ ²⁶ I norsk rett er det ikke lovfestet en slik norm. Austenå mener at det likevel gjelder en ulovfestet redelighetsnorm i norsk rett. Han mener videre at avtaleloven § 33, som viser til en alminnelig hederlighetsvurdering, er et utslag av denne normen. Arnholm er av samme oppfatning.²⁷

Mye taler etter dette for at det må sies å foreligge en omgåelsesnorm i norsk rett. Domstolene har i praksis en rekke ganger lagt realiteten i en disposisjon til grunn på bakgrunn av at disposisjonen blir sett på som forsøk på å omgå en lovregel,

---

²³ Jfr. Austenå (1976) side 236

²⁴ ZBG Artikkel 2.1

²⁵ BGB § 157

²⁶ Jfr. Austenå (1976) side 238

²⁷ Jfr. Arnholm (1964) side 318

vedtektsbestemmelse eller en kontrakt. Omgåelsesnormen må betegnes som en ulovfestet regel, trolig også som et utslag av redelighetsnormen.

5.3 Følgen av at en disposisjon blir ansett for å være et forsøk på omgåelse

Det kan oppstilles spørsmål om følgen av at en disposisjon blir ansett for å være et forsøk på omgåelse er at disposisjonen er ugyldig og som en følge av dette faller bort. Dette er imidlertid ikke i tråd med det som er å anse som den reelle disposisjon. Dersom en disposisjon hadde blitt ansett å være proforma ville ugyldighet blitt følgen.

Når en disposisjon blir ansett å være et forsøk på omgåelse, blir følgen at den i forhold til rettighetshaveren får et annet innhold. Disposisjonen er fortsatt gyldig.²⁸

Austenå skriver at det i sveitsisk rett er lovfestet at *”dersom et nødvendig vilkår for å kunne gjøre en rett gjeldende ikke blir oppfylt på grunn av illojale handlinger, skal den illojale disposisjonen oppfattes slik at vilkåret er oppfylt, og retten kan gjøres gjeldende”*.²⁹

I ”Vattekar-dommen”³⁰ som det er referert til ovenfor kom Høyesterett til tilsvarende løsning som den sveitsiske regel oppstiller. Førstvoterende i dommen mente at det ville være *”å stanse på halvveien”* å kjenne kontrakten ugyldig etter å kommet til at en disposisjon er å anse som en tilsiktet omgåelse av forkjøpsretten. Han mente videre at konsekvensen i stedet måtte være at forkjøpsrettshaveren fikk rett *”til at inntrede i festkontrakten med hjemmel av forkjøpsretten, som om der vare foregaat et regulært salg”*. Saksforholdet blir altså tolket på en slik måte at forkjøpsretten kunne komme til anvendelse. Omgåelsesnormen vil være sentral i denne tolkningsprosessen.³¹

---

²⁸ Jfr. Austenå (1976) side 238

²⁹ Jfr. Austenå (1976) side 238 jfr. ZOR art. 156

³⁰ Rt 1929 side 401

³¹ Jfr. Austenå (1976) side 238-239

Også Aarbakke støtter denne oppfatningen. Han beskriver rettsvirkingen av omgåelsesnormen som at virkningen er *”at det saksforhold som bedømmes skal falle inn under en tyngende regel som er (forsøkt) omgått.”*³²

I problemstillingene som reises i nærværende oppgave, vil følgen av at en disposisjon ses på som forsøk på omgåelse føre til at forkjøpsrett utløses i henhold til asl. § 4-21 første ledd.

6 Frivillig overdragelse

Språklig sett er uttrykket *”enhver form for eierskifte”* som benyttes i asl. § 4-21 første ledd som nevnt overfor svært vidt.

Denne forståelse bekreftes i forarbeidene til bestemmelsen.³³ Det fremkommer der at uttrykket er ment å omfatte samtlige former for frivillig overdragelse. Det fremgår videre at:

”Det er ikke noe vilkår at frivillig eierskifte er basert på avtale, men også gaver og andre ensidig forpliktende disposisjoner utløser forkjøpsrett. Forkjøpsretten utløses også av overgang ved arv, jf likevel unntaket i annet ledd.”

Unntaket det refereres til er at forkjøpsrett ikke kan gjøres gjeldende overfor personlige nærstående eller slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje, i henhold til bestemmelsens andre ledd.

---

³² Jfr. Aarbakke (1970)

³³ Jfr. NOU 1996:3 side 123

I NOU 1992:29 var det i forslaget til asl. § 4-21 første ledd (§ 4-15 i NOUen) gjort et unntak for arv i lovteksten:

”Retten utløses ikke ved overgang i forbindelse med arv og heller ikke om et selskap som eier aksjer deltar i fusjon eller fisjon etter kapittel 15.”³⁴

Tilsvarende bestemmelse finnes i Ot. prp. nr. 36 (1993-94) på side 273. I kommentaren til bestemmelsene kommer det ikke frem hva bakgrunnen for unntaket er. Trolig er det de samme hensyn som gjør seg gjeldende for unntakene som er oppstilt i asl. § 4-21 andre ledd for personlige nærstående og slektninger i rett oppstigende og nedstigende linje. I NOU 1996:3 og Ot. prp. nr. 23 (1996-97) er unntaket for arv ikke med i forslaget til lovtekst. Det blir ikke uttalt noe i forarbeidene om bakgrunnen for dette. En nærliggende årsak er at det ikke ble ansett å være nødvendig når unntakene for personlig nærstående og slektninger i rett oppstigende og nedstigende linje finnes i bestemmelsens andre ledd. Det fremkommer imidlertid klart av NOU 1996:3 at arv er omfattet av eierskiftebegrepet, jfr. ovenfor.

Det er alminnelig antatt i juridisk teori og praksis at alle typer frivillig eierskifte omfattes av begrepet. Eksempelvis skriver Aarbakke m. fl.³⁵ at:

”Utgangspunktet i første ledd er at forkjøpsretten gjelder ved alle former for eierskifte, dvs ikke bare ved kjøp av aksjer ved avtale, men også kjøp på tvangsauksjon, ..., og dessuten ved arv, gave og ektefelleskifte.”

Det er etter dette klart at forkjøpsrett utløses ved enhver form for frivillig overdragelse av aksjer. Unntaket om at dette ikke gjelder dersom annet følger av lov begrenser naturligvis dette. Eksempel på slikt unntak finnes for eksempel i bestemmelsens andre ledd, hvor det

---

³⁴ Jfr. NOU 1992:29 side 228

³⁵ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 285

kommer frem at forkjøpsrett ikke utløses ved overdragelse til personlige nærstående og slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje.

Hva gjelder adgangen til å innskrenke hvilke typer for frivillig overdragelse som skal utløse forkjøpsrett i vedtektene vises til punkt 9.

7 Ufrivillig overdragelse

Som sagt tidligere er begrepet som benyttes i asl. § 4-21 første ledd – ”*enhver form for eierskifte*” - svært vidt, og omfatter etter en vanlig språklig forståelse alle former for overdragelse.

Forarbeidene til bestemmelsen uttaler om ufrivillig overdragelse:

”I uttrykket ”enhver form for eierskifte” ligger i utgangspunktet at alle former for frivillig og tvungen overdragelse utløser forkjøpsrett.”³⁶

Også Andenæs er av den oppfatning at forkjøpsretten utløses ved alle former for ufrivillig eierskifte.³⁷

Aksjer som blir solgt på tvangsauksjon er det mest praktiske eksempelet på en situasjon hvor spørsmålet om forkjøpsrett blir utløst kan oppstå. At dette omfattes av eierskiftebegrepet fremgår av Norsk Lovkommentar, som henviser til tvangsfullbyrdelseslovens forarbeider:

---

³⁶ Jfr. NOU 1996:3 side 123

³⁷ Jfr. Andenæs (2006) side 215

*”Forkjøpsrett kan også gjøres gjeldende ved tvangssalg, jf. Ot.prp. nr. 65 (1990-1991) s. 40.”*³⁸

Når forkjøpsrett kan utøves ved et tvangssalg av aksjen har lovgiver valgt å la forkjøpsrettshaverens rettigheter gå foran tvangsauksjonskjøperens. Bakgrunnen for dette kan være at det uansett ville vært mulig å omgå at forkjøpsrett skal bli utløst i slike situasjoner. Eksempelvis kan det tenkes at det inngås en avtale mellom aksjeeieren og den som ønsker å overta aksjen. Av avtalen kan det fremgå at aksjeeieren skal pantsette aksjen mot et lån, for så å misligholde lånet slik at panthaveren kan kjøpe aksjen på tvangsauksjon, uten at forkjøpsretten utløses. Ved at lovgiver lar forkjøpsrettshaverens rettigheter gå foran tvangsauksjonskjøperens, vil slike forsøk på omgåelse av forkjøpsretten ikke føre frem.

Eksempelet viser at det er nær sammenheng mellom problemstillingen under nærværende punkt, og problemstillingen som skal behandles i kapittel 8. Særlig gjelder dette i forbindelse med omgåelsesproblematikken. Spørsmålet om et tvangssalg av aksjene innebærer et eierskifte i aksjelovens forstand vil oppstå senere i prosessen enn spørsmålet om pantsettelse av aksjene innebærer et eierskifte. At et tvangssalg ikke er til hinder for at forkjøpsrett utløses hindrer langt på vei at pantsettelse benyttes som et middel til å omgå forkjøpsretten.

En annen form for ufrivillig overdragelse som kan tenkes å utløse forkjøpsrett er hvor aksjer eksproprieres. Ekspropriasjon innebærer *”tvungen avståelse av eiendomsrett eller andre rettigheter i henhold til lov”*³⁹. Det må gode grunner til for at ekspropriasjon skal kunne skje. Hvor ekspropriasjon er nødvendig ville en mulighet til å benytte forkjøpsrett være til hinder for ekspropriasjonen. Selve funksjonen med ekspropriasjon taler dermed i mot at forkjøpsrett utløses i en slik situasjon. I stedet kan det tenkes at det gir rett til erstatning at forkjøpsretten ikke kan gjøres gjeldende på vanlig måte. Det er imidlertid lite

---

³⁸ Jfr. Bråthen (2005) side 2728

³⁹ Jfr. Falkanger (2002) side 66

trolig at et slikt krav ville føre frem. Denne formen for ufrivillig overdragelse vil etter dette trolig ikke omfattes av eierskiftebegrepet, og blir på den måten et unntak fra utgangspunktet om at all ufrivillig overdragelse av aksjer utløser forkjøpsrett.

Den klare hovedregel er likevel at ufrivillig overdragelse omfattes av eierskiftevilkåret i asl. § 4-21 første ledd.

8 Pantheftelse i aksjene og opsjoner til aksjer

8.1 Problemstillingen

Pantheftelse i aksjer innebærer at en person (panthaveren) kan søke dekning for sitt krav i aksjene, jfr. lov om pant (panteloven) av 8. februar 1980 nr. 2 § 1-1 første ledd. Spørsmålet her er hvorvidt dette innebærer et eierskifte i aksjelovens forstand slik at forkjøpsrett utløses.

En opsjonsrett til en aksje innebærer at man på avtalte vilkår gis rett, men ikke plikt, til å kjøpe aksjen på et senere avtalt tidspunkt, til en pris som fastsettes på avtaletidspunktet.⁴⁰ Spørsmålet her er om en slik opsjonsrett kan innebære et eierskifte i henhold til asl. § 4-21 første ledd.

Problemstillingen i dette kapittel omhandler transaksjoner i forhold til en aksje som det i utgangspunktet ikke er noe å utsette på, slik at forkjøpsrett ikke vil utløses. I visse tilfeller skjer imidlertid transaksjonene på en slik måte at omgåelse bør drøftes, etter de linjer som er trukket opp i kapittel 5.

---

⁴⁰ Jfr. Gisle (2002) side 211

Andenæs er av den oppfatning at pantheftelse i aksjene i utgangspunktet faller utenfor eierskiftebegrepet.⁴¹ Han mener imidlertid at det må trekkes en grense mot tilfeller hvor panthaveren får en ”*slik stilling at det må likestilles med eierskifte.*”

Tilsvarende vil kunne gjelde i forbindelse med opsjoner. Utgangspunktet må være at det ikke innebærer et eierskifte at det gis opsjonsrett til en aksje. Dersom opsjonen gis på en slik måte at disposisjonen i realiteten innebærer et eierskifte kan forkjøpsrett tenkes utløst.

Problemstillingen er vanskelig og ikke avklart i norsk praksis. I følge Andenæs må spørsmålet ses i sammenheng med ”*det generelle omgåelsesproblem ved forkjøpsretter.*”⁴²

8.2 Pantsettelse av aksjene eller opsjoner som omgåelse av aksjelovens regler om forkjøpsrett

Utgangspunktet er som nevnt overfor at pantsettelse av aksjer *ikke* innebærer at et eierskifte anses å ha skjedd i henhold til aksjelovens forkjøpsrettsregler.

Andenæs mener imidlertid at det i visse tilfeller kan være aktuelt å la pantsettelse omfattes av eierskiftebegrepet. Dette vil være når panthaveren får en ”*slik stilling at det må likestilles med eierskifte.*”⁴³ Bakgrunnen for at pantsettelse av aksjene i slike tilfeller skal utløse forkjøpsrett, er at pantsettelsen blir å anse som et forsøk på omgåelse av forkjøpsretten.

Problemstillingen har nær tilknytning til problemstillingen som ble reist i kapittel 7. Pantsettelse av aksjene vil være en disposisjon som skjer forut for en eventuell tvangsauksjon. Dersom formålet med pantsettelsen er å omgå forkjøpsretten ved at

---

⁴¹ Jfr. Andenæs (2006) side 215

⁴² Se note 41

⁴³ Jfr. Andenæs (2006) side 215

panthaveren yter et lån til aksjeeieren som senere er ment å misligholdes, er vi over i den samme problemstillingen som under kapittel 7.

Tilsvarende kan det tenkes at rettighetene som gis med opsjonsretten til en aksje er så vidtrekkende at den i realiteten bør likestilles med et eierskifte. For eksempel kan det tenkes at opsjonshaver gis stemmerett for aksjen og at prisen som betales for å få opsjonen tilnærmet tilsvare aksjens verdi. Dersom opsjonen i tillegg kan utøves i årevis kan det spørres om det ikke allerede ved inngåelsen av opsjonsavtalen i realiteten har skjedd et eierskifte. Innehaveren av opsjonen har i en slik situasjon fulle rettigheter til aksjen, samtidig som den formelle eieren er gitt et ”rentefritt lån”. Så lenge dette kan holdes gående vil forkjøpsrett til aksjene ikke bli utløst, med mindre disposisjonen må ses på som en omgåelse av forkjøpsretten.

Det foreligger ikke norsk rettspraksis som kan belyse problemstillingene. Spørsmålene er dermed ikke avklart i norsk rett. Det foreligger imidlertid en dansk høyesterettsdom fra 1960 som behandler et tilfelle med pantsettelse av aksjer.⁴⁴ Saken gjaldt om forkjøpsrett til aksjer ble utløst på det grunnlag at aksjene var blitt pantsatt. I tillegg til pantsettelsen var stemmeretten til aksjene overført til panthaverne, panthaverne lot seg ansette som signaturberettigete direktører samt at lånesummen skulle betraktes som avdrag på kjøpesummen dersom aksjene ble solgt. Grensen ble av dansk høyesterett ansett å være overskredet. Forkjøpsrett ble utløst.

Andenæs mener, som nevnt ovenfor, at problemstillingen må ses i sammenheng med det generelle omgåelsesproblem ved forkjøpsretter. Det må således foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle av om panthaver er gitt så utstrekkelige rettigheter at pantsettelsen må ses på som et forsøk på omgåelse av forkjøpsrettsreglene.

---

⁴⁴ UfR 1960 side 304

Det vil trolig tale i retning av omgåelse dersom panthaver gis rettigheter til aksjene som vanligvis tilligger en eier. Et typisk eksempel vil være at man gis stemmeretten til aksjene som i den nevnte danske høyesterettsdom.

Også hvor panthaveren yter et lån til aksjeeieren, hvor det avtales at lånesummen skal betraktes som et avdrag på en eventuell senere kjøpesum dersom aksjene selges, bærer disposisjonen preg av å være et forsøk på omgåelse av forkjøpsretten.

De samme synspunkter må gjelde for spørsmålet om opsjoner kan tenkes å utløse forkjøpsrett. Om omgåelse foreligger vil bero på hvor utstrakte rettigheter opsjonshaveren gis. Vurderingen vil bero på om det i realiteten må sies å ha skjedd et eierskifte.

Sammenfatningsvis kan det sies at hvor det er spørsmål om forsøk på omgåelse av forkjøpsrett må det foretas en konkret vurdering i det enkelt tilfellet. Det er på denne bakgrunn ikke mulig å konkludere med en fast regel for hva som er omgåelse og hva som ikke er det. Generelt kan det likevel sies at ettersom utgangspunktet er at pantsettelse ikke utløser forkjøpsrett, skal det trolig en del til. Dette støttes av Andenæs' oppfatning om at pantsettelse kan tenkes å utløse forkjøpsrett i tilfeller hvor panthaveren får en slik stilling at det må likestilles med et eierskifte.

Dersom det for eksempel kun er gitt stemmerett til aksjene, men ingen andre rettigheter utover det vanlige, er dette trolig ikke tilstrekkelig til at forsøk på omgåelse blir ansett å foreligge. Hvor det derimot er flere aspekter ved en disposisjon som taler i retning av omgåelse, vil omgåelse trolig bli resultatet slik at forkjøpsrett blir utløst. Når det er etablert en situasjon med en pantsettelse eller opsjon som tydeligvis aldri er ment å realiseres begynner man antakelig å nærme seg en omgåelsessituasjon.

Det er nærliggende at norske domstoler ville fulgt samme linje som ble gjort i den danske høyesterettsdommen det er referert til ovenfor.

9 Adgangen til å innskrenke/utvide eierskiftebegrepet

9.1 Problemstillingen

Problemstillingen i kapittel 9 er om det er adgang til å innskrenke eller utvide hvilke former for eierskifte som utløser forkjøpsrett i et aksjeselskap i selskapets vedtekter eller i aksjonæravtale. Det vil i tillegg reises spørsmål om i hvilken utstrekning dette kan gjøres.

Spørsmålet reguleres i asl. §§ 4-19 og 4-21.

9.2 Aksjeloven av 1976

Etter aksjeloven av 1976 var adgangen til å innskrenke eller utvide begrepet “eierskifte” snever. I dens § 3-2 fremgikk det:

”Aksje kan fritt overdras og erverves når ikke annet er bestemt i lov eller i selskapets vedtekter, eller følger av avtale eller tegningsvilkår som nevnt i § 2-3 annet ledd nr. 2, jfr. § 4-4 annet ledd nr. 2. I vedtektene kan retten til fritt å overdra og erverve aksjer innskrenkes bare ved bestemmelser som nevnt i §§ 3-3 og 3-4.”

Aksjeloven av 1976 § 3-3 regulerte adgangen til å fastsette i vedtektene at det skulle gjelde forkjøpsrett i selskapet. Av første ledd kom fremgikk det:

”I vedtektene kan bestemmes at aksjeeier eller annen skal ha rett til å overta aksje som har overgått til ny eier eller som ønskes overdratt.”

I bestemmelsen var vilkåret for at forkjøpsrett skal kunne utløses at en aksje har “overgått” til ny eier eller “ønskes overdratt”. Aksjeloven av 1976 § 3-2 første ledd innebar at det ikke kunne settes andre former for vilkår for overdragelse enn disse, jfr. uttrykket “ved bestemmelser som nevnt i §§ 3-3 og 3-4”.

9.3 Gjeldende rett

9.3.1 Adgangen til å innskrenke/utvide eierskiftevilkåret

Som nevnt ovenfor er det asl. §§ 4-19 og 4-21 som omhandler problemstillingen.

Av asl. § 4-19 første ledd fremgår det:

”Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som skal avhendes eller for øvrig skifte eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene.”

Ordlyden i bestemmelsen taler klart i retning av at dersom selskapet ønsker å fastsette andre kriterier for at forkjøpsrett skal bli utløst, skal dette gjøres i selskapets vedtekter.

Imidlertid taler ordlyden i asl. § 4-21 første ledd i en annen retning:

”Forkjøpsretten utløses ved enhver form for eierskifte, når annet ikke er bestemt ved lov.”

Ordlyden i denne bestemmelsen gir inntrykk av at det oppstilles et krav om lovhjemmel dersom eierskiftebegrepet skal kunne utvides eller innskrenkes. Det kan på bakgrunn av dette sies at det foreligger motstrid i de to bestemmelsenes ordlyd hva gjelder adgangen til å innskrenke eller utvide eierskiftebegrepet i et aksjeselskaps vedtekter.

I forarbeidene til asl. § 4-19 første ledd fremgår det at det ved utsagnet *”en aksje skal avhendes eller for øvrig skifte eier”* ikke er ment å ta stilling til når forkjøpsretten aktualiseres.⁴⁵ Hva som er ment med utsagnet *”med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene”* nevnes ikke i utredningen.

Problemet løses i asl. § 4-19 tredje ledd. Av denne bestemmelsen fremgår det:

---

⁴⁵ Jfr. NOU 1996:3 side 123

”Bestemmelsene i §§ 4-20 til 4-23 gjelder hvis ikke noe annet er fastsatt i vedtektene.”

Ordlyden i bestemmelsen tilsier at det kan fastsettes andre vilkår for at forkjøpsrett skal utløses i selskapets vedtekter. Aarbakke m.fl. er av denne oppfatning:

”Det er nå også mulig å ta inn i vedtektene bestemmelser om løsningsrett som er knyttet til andre kriterier enn de som er nevnt i § 4-19, som for eksempel om at aksjene skal avstå når en eller flere bestemte personer bestemmer det og uavhengig av om aksjen ønskes avhendet.”⁴⁶

Dette tyder på at adgangen til å utvide eller innskrenke eierskiftebegrepet er videre under gjeldende lov enn under aksjeloven av 1976. Dette synspunkt har også Andenæs:

”Det synes ikke lenger å være noe i veien for at vedtektene kan utvide definisjonen av begrepet eierskifte. Rettstilstanden er på dette punkt en annen enn etter asl. 1976 § 3-2.”⁴⁷

Han skriver videre på samme side:

”Vedtektene kan også begrense de former for eierskifte som utløser forkjøpsretten.”

Det kan også inntas bestemmelser om forkjøpsrett i en aksjonæravtale. Adgangen til dette er ikke regulert i aksjeloven, men følger av den alminnelige avtalefrihet og aksjelovens deklarasjons karakter. Aksjonæravtaler forutsettes å ha gyldighet og være bindende for de aksjonærer som er avtaleparter etter alminnelige avtalerettslige regler. Aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett ville ikke ha noen direkte betydning i slike tilfeller.⁴⁸ Det kan likevel tenkes at avtalen kan suppleres av enkelte bestemmelser. Bakgrunnen for dette

---

⁴⁶ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 279-280

⁴⁷ Jfr. Andenæs (2006) side 216

⁴⁸ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 279

må være at lovens regler ses på som uttrykk for den generelle bakgrunnsretten, eller at den inngår som en tolkningsfaktor.⁴⁹

9.3.2 Selskap med vedtektsbestemmelse som innskrenker/utvider eierskiftebegrepet

I selskaper hvor vedtektene inneholder bestemmelser som enten innskrenker eller utvider eierskiftebegrepet, og det oppstår spørsmål omkring disse, vil løsningen bero på en tolkning av vedtektene. Her kan det reises spørsmål om hva som skal vektlegges i tolkningen.

Aksjelovens bestemmelser vil kun få betydning for løsningen av slike spørsmål dersom det etter en tolkning av vedtektene kan utledes at vedtektsbestemmelsen er forutsatt supplert av loven.⁵⁰

Som utgangspunkt må det tas stilling til hvordan uttrykkene som benyttes i vedtektene vanligvis vil være å forstå. Dette er også Andenæs sin oppfatning.⁵¹

Dersom tolkningsspørsmålet er om vedtektene foreskriver en innskrenkning av lovens eierskiftebegrep, må det trolig foreligge klare holdepunkter for dette. Bakgrunnen for dette er at en begrensning i eierskiftevilkåret vil innebære at forkjøpsrettshavernes rettigheter innskrenkes. Når hovedregelen følger av aksjeloven, må det fremstå som klart for rettighetshaveren at hans rettigheter begrenses i forhold til dette.

Andenæs trekker frem som eksempel at vedtektene foreskriver at det skal gjelde "*forkjøpsrett*" i selskapet. Selv om uttrykket "*forkjøpsrett*" kan forstås i snever forstand,

---

⁴⁹ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 252-253 og Andenæs (1998) side 169-170

⁵⁰ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 279-280

⁵¹ Jfr. Andenæs (2006) side 216

slik at tilbudsrett til aksjer ikke omfattes, er det den vide betydningen av begrepet som er mest brukt. Den vide betydningen av begrepet omfatter løsningsrett til aksjer både før og etter at aksjen har skiftet eier. Denne forståelsen av begrepet er også lagt til grunn i aksjeloven.⁵² Tolkningen av vedtektene vil i en slik situasjon neppe føre til at eierskiftebegrepet anses å være innskrenket i vedtektene. Dette ville antakelig kun blitt resultatet dersom det forlån klare holdepunkter for at dette var formålet med bestemmelsen. Slike holdepunkter kunne tenkes å foreligge i møtoreferater eller protokoller fra selskapets generalforsamling.

9.3.3 Typetilfeller

Et eksempel på at eierskiftebegrepet blir innskrenket kan være at det i vedtektene eller i aksjonæravtale bestemmes at en eller flere navngitte personer kan bestemme at forkjøpsrett til aksjene ikke skal utøves.

Som et eksempel på en utvidelse av kriteriet for at forkjøpsrett skal utløses kan tenkes at det bestemmes i et selskap at også pantsettelse av aksjen skal utløse forkjøpsrett.

I tillegg til bestemmelser som enten innskrenker eller utvider eierskiftevilkåret som er oppstilt i akseloven, kan det tenkes at selskapet inntar en bestemmelse som presiserer lovens bestemmelse. Dette kan være aktuelt for situasjoner hvor det i aksjeloven ikke er avklart om forkjøpsrett blir utløst. Som eksempel på dette kan være at det bestemmes at et indirekte eierskifte i et selskap skal utløse forkjøpsrett. I tillegg kan det fastsettes hva som skal til for at et indirekte eierskifte kan sies å foreligge.⁵³

---

⁵² Jfr. punkt 3.1

⁵³ Jfr. punkt 11

10 Fusjon/fisjon i det aksjeeiende selskap samt emisjon av det aksjeeiende selskap

10.1 Problemstillingen

Under nærværende punkt behandles situasjoner hvor et aksjeselskap eier aksjer i et annet aksjeselskap – Selskapet - hvoretter det skjer endringer i det aksjeeiende selskaps forhold. Spørsmålet er så om disse endringene kan medføre at forkjøpsrett til aksjene i Selskapet blir utløst. Felles for problemstillingene som reises her er at svaret må baseres på om transaksjonene er å anse som et forsøk på omgåelse av forkjøpsretten etter aksjeloven.

Det klare utgangspunkt er at disposisjonene ikke innebærer noe eierskifte i aksjelovens forstand. Spørsmålet som reises er imidlertid hvorvidt fusjon, fisjon eller emisjon i et aksjeeiende selskap kan gjennomføres på en slik måte at det må drøftes hvorvidt det foreligger et forsøk på omgåelse. En slik drøftelse må foretas basert på de prinsipper som er fremstilt i kapittel 5.

Problemstillingen her har nær tilknytning til problemstillingen som reises i kapittel 11. Også der er det spørsmål om endringer i det aksjeeiende selskap kan utløse forkjøpsrett, men endringene består der i at det skjer et eierskifte. Selv om problemstillingene er svært like ser det ut til at løsningen blir ulik i de to situasjoner. De behandles derfor i hvert sitt kapittel.

10.1.1 Fusjon

En *fusjon* innebærer at et aksjeselskap overtar et annet aksjeselskaps eiendeler og virksomhet. Selskapenes aktiva og passiva smeltes sammen. Formålet med å fusjonere er vanligvis å rasjonere driften og styrke det økonomiske fundamentet for virksomheten. Reglene om fusjon finnes i aksjelovens kapittel 13.

Dersom et aksjeselskap blir innfusjonert i et aksjeeiende aksjeselskap, vil eierskiftet til aksjene måtte meldes på vanlig måte, jfr. asl. § 4-12. De tidligere aksjeeierne fortsetter som

aksjeeiere i det nye selskapet. Imidlertid vil fusjonen innebære at eiersammensetningen er endret. De tidligere aksjeeiernes eierandel kan i prinsippet være redusert fra 100 % til 10 %. De øvrige 90 % vil da være eid av aksjonærene i det innfusjonerte selskapet. Hvordan eiersammensetningen blir vil bero på størrelsen av de to selskapene.

Motsatt vil også eiersammensetningen bli endret dersom et aksjeeiende selskap innfusjoneres i et annet selskap.

Spørsmålet som skal behandles er hvorvidt en fusjon kan innebære at eiersammensetningen blir så endret at et eierskifte i forhold til selskapet det eies aksjer i kan anses å ha skjedd. Løsningen vil bero på en vurdering av om fusjonen er gjennomført med tanke på å omgå aksjelovens forkjøpsrett.

10.1.2 Fisjon

Fisjon innebærer at et selskap oppdeles i to eller flere selskaper, jfr. asl. kapittel 14. Det overdragende selskaps eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles mellom to eller flere selskaper.

Asl. § 14-2 regulerer fisjonsreglene virkeområde, og omfatter tre grupper av tilfeller. I bestemmelsens første ledd omhandles fisjon med fortsettelse av det overdragende selskap, andre ledd omhandler fisjon med oppløsning av det overdragende selskap, mens tredje ledd omfatter konsernfisjon med vederlagsaksjer i annet selskap i samme konsern som det overtakende selskap.

Hvor et selskap skal fisjoneres må aktiva fordeles i et eller flere selskaper. Det kan for eksempel tenkes at det aksjeeiende selskap fisjonerer ut aksjene i Selskapet i et nytt aksjeselskap. Spørsmålet er så om fisjonen er gjennomført på en slik måte at eiersammensetningen i det selskapet aksjene i Selskapet plasseres i, er endret på en slik måte at et eierskifte kan anses å ha skjedd. Løsningen vil også her bero på en vurdering av

om disposisjonen er foretatt med det formål å omgå aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett.

Dersom det i tillegg til aksjene i Selskapet fisjoneres ut andre aktiva i det nye aksjeselskapet vil disposisjonen neppe kunne sies å innebære noe forsøk på omgåelse av forkjøpsretten. Hvor aksjene i Selskapet er eneste aktiva i det nye aksjeselskapet kan spørsmålet om omgåelse og dermed om forkjøpsrett utløses være mer aktuelt.

10.1.3 Emisjon

En emisjon innebærer at aksjekapitalen i et selskap forhøyes. En emisjon kan skje ved nytegning av aksjer, jfr. asl. §§ 10-1 til 10-19. I slike tilfeller skjer det en forhøyelse av aksjekapitalen mot et aksjeinnskudd. Selskapet tilføres på denne måten nye verdier. En emisjon kan også skje ved overføring av selskapets egne midler, såkalt fondsemisjon, jfr. asl. §§ 10-20 til 10-23.⁵⁴

Hvor et aksjeeiende selskap forhøyer aksjekapitalen ved nytegning av aksjer, vil aksjonærene i selskapet ha fortrinnsrett til disse, jfr. asl. § 10-4 første ledd. Hvor selskapet ønsker å få inn nye aksjonærer ved emisjonen kan det besluttet med 2/3 flertall på generalforsamling at aksjonærene avstår sin fortrinnsrett, jfr. asl. § 10-5 jfr. asl. § 5-18. I en slik situasjon vil det komme nye aksjonærer inn i selskapet. Dersom emisjonen påvirker eierforholdene i selskapet i stor grad, vil dette også få innvirkning på selskapet det eies aksjer i.

Også her skjer det en endring i eiersammensetningen i det aksjeeiende selskap, slik at spørsmålet om endringene medfører et eierskifte i forhold til aksjene i Selskapet kan reises.

---

⁵⁴ Jfr. Andenæs (2006) side 507

Særlig kan problemstillingen være aktuell hvor aksjene i Selskapet er eneste aktiva i det aksjeeiende selskap, slik at det er disse som er bakgrunn for ønsket om å tegne aksjer for de nye eierne.

Spørsmålet om en emisjon kan innebære et eierskifte i henhold til asl. §4-21 første ledd er ikke diskutert i juridisk teori. En emisjon innebærer imidlertid endringer i det aksjeeiende selskap på lik linje med fusjon og fisjon, og hører således med under drøftelsen i dette kapittel.

10.2 Spørsmålet om fusjon, fisjon eller emisjon i et aksjeeiende selskap kan tenkes å utløse forkjøpsrett

At et aksjeeiende selskap foretar den type disposisjoner som er omhandlet i dette kapittel er i utgangspunktet problemfritt. Imidlertid kan disposisjonene tenkes utført på en slik måte at problemstillingen om et eierskifte har skjedd i aksjelovens forstand kan reises.

Ordlyden i asl. § 4-21 gir ingen holdepunkter for en løsning av problemet. Begrepet ”*eierskifte*” vil trolig vanligvis ikke forstås på en slik måte at disposisjonene ville blitt omfattet.

Aksjelovens regler vedrørende fusjon/fisjon er basert på et kontinuitetssynspunkt. Dette vises ved at en fusjon kan skje etter reglene i asl. kapittel 13, i stedet for å måtte følge reglene om oppløsning og avvikling i asl. kapittel 16, sammen med enten reglene om stiftelse av aksjeselskap i asl. kapittel 2 eller reglene om forhøyelse av aksjekapital ved asl. nyemisjon i kapittel 10. Fusjonsreglene er ment å forenkle prosessen. Dette innebærer blant annet at sammenslåing av selskap kan skje med direkte regulering i asl. kapittel 13 av de spørsmål som er aktuelle i forbindelse med en fusjon. Ettersom en forenkling av prosessen er en grunntanke bak fusjonsreglene, er det trolig at en fusjon ikke er ment å utløse reglene om for eksempel samtykke og forkjøpsrett.

Aksjelovens system taler etter dette imot at fusjon/fisjon av det aksjeeiende selskap skal anses å innebære et eierskifte i forhold til forkjøpsretten.

Etter aksjelovens forarbeider er det noe uklart om en fusjon eller fisjon er ment å utløse forkjøpsrett.

I NOU 1992:29 innebar forslaget til forkjøpsrettsbestemmelsen at det måtte vedtektsfestes dersom forkjøpsrett skulle gjelde i et aksjeselskap. Bestemmelsen inneholdt imidlertid en mer detaljert regulering av forkjøpsrett enn den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven av 1976 gjorde. Forslaget til ordlyd i bestemmelsen lød som følger:

”Retten til å overta aksjene utløses ved enhver form for eierskifte, med mindre annet er bestemt i lov. Retten utløses ikke ved overgang i forbindelse med arv og heller ikke om et selskap som eier aksjer deltar i fusjon eller fisjon etter kapittel 15.”⁵⁵

Under merknader til de enkelte paragrafer ble det uttalt i forbindelse med eierskiftevilkåret:

”Overdragelse i forbindelse med fusjon og fisjon er imidlertid unntatt.”⁵⁶

Noen nærmere begrunnelse eller forklaring gis ikke. Uttalelsen er likevel en klar indikasjon på at fusjon og fisjon ikke er ment å utløse forkjøpsrett.

I NOU 1996:3 er imidlertid ordlyden i forslaget til bestemmelsen endret og sier ikke lenger noe om fusjon eller fisjon. Det uttales heller ingenting om fusjon eller fisjon i kommentaren til bestemmelsen, men det vises til det som er sagt om eierskiftevilkåret i NOU 1992:29.⁵⁷

---

⁵⁵ Jfr. NOU 1992:29 side 228

⁵⁶ Jfr. NOU 1992:29 side 102

⁵⁷ Jfr. NOU 1996:3 side 336 og side 123

Det er uklart om det var bevisst at fusjon og fisjon ikke lenger var tatt med i ordlyden og heller ikke ble kommentert i de siste forarbeidene. Henvisningen til de tidligere forarbeidenes kommentar taler imidlertid i den retning at de er ment å fortsatt skulle ha betydning. Det kan etter dette slås fast at forarbeidene til asl. § 4-19 taler i retning av at forkjøpsrett ikke er ment å utløses ved en fusjon/fisjon av det aksjeeiende selskap.

I dom avsagt av Oslo tingrett 25. mars 2002 var et av spørsmålene i saken om en fusjon i et aksjeeiende selskap innebar et eierskifte som utløste forkjøpsrett i lovens forstand. Selskapet saken omhandlet inneholdt en vedtektsbestemmelse om forkjøpsrett. Tvisten ble avgjort etter aksjeloven av 1997.

Det ble uttalt i dommen:

”På grunnlag av de rettskilder som partene har vist til, er retten kommet til at fusjon og fisjon er særlige overdragelsesformer som ikke uten videre innebærer et eierskifte som utløser forkjøpsrett til aksjer.”

Tingretten gir også uttrykk for at det må foreligge klare holdepunkter i vedtekter eller avtale for at forkjøpsrett skal kunne utløses. Resultatet i dommen viser at det er et klart utgangspunkt at fusjon eller fisjon i et aksjeeiende selskap ikke utløser forkjøpsrett.

Hva gjelder løsningsretter i forbindelse med fusjon av et aksjeselskap som er eier av fast eiendom skriver Austenå om problemstillingen:

”Spørsmålet om fusjoneringen aktualiserer forkjøpsretten til selskapenes faste eiendommer må som hovedregel besvares med nei. Ovenfor kom jeg til at dersom objektet for retten bare var en del av den virksomhet som ble overdratt, var det ikke grunnlag for å aktualisere forkjøpsretten. Det samme vil i enda større grad gjelde i fusjonstilfellene. Den

*reelle eierinteresse er her den samme som før, det er bare et aksjeombytte som har funnet sted.*⁵⁸

Uttalelsen gjelder løsningsretter etter løysingsrettslova, men tas likevel med som en illustrasjon på hvordan spørsmålet er løst på liknende rettsområder. En fusjon utløser ikke forkjøpsrett etter løysingsrettslova.

Heller ikke skatterettslig betraktes fusjon som avhendelse eller salg.⁵⁹ Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 26. mars 1999 nr. 14 kapittel 11 regulerer de skattemessige konsekvenser av fusjon og fisjon av et aksjeselskap. Reglene er bygget på et kontinuitetssynspunkt, noe som særlig kommer frem i § 11-2 om fusjon, i § 11-3 om fisjon og i § 11-7. Etter bestemmelsene kan en fusjon eller fisjon av et aksjeselskap skje skattefritt, i tillegg til at det overtakende selskap viderefører de skattemessige verdiene og at ervervstidspunktet for eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres.

Når det gjelder eierskiftevilkåret i forhold til forkjøpsrett til aksjer, er Aarbakke m.fl. av den oppfatning at fusjon ikke omfattes av begrepet.⁶⁰

Den samme oppfatning har Bråthen vedrørende fusjon:

*”Løsningsklausuler gir også begrenset beskyttelse mot skifte av kontroll i selskapet som følge av fusjoner. En løsningsklausul i vedtektene til selskap A kan således ikke komme til anvendelse hvis aksjonæren i A er et aksjeselskap B som fusjonerer med selskap C. På denne måten kan C i realiteten få avgjørende innflytelse i selskap A.”*⁶¹

Tilsvarende skriver Bråthen om fisjon:

---

⁵⁸ Jfr. Austenå (1976) side 288-289

⁵⁹ Jfr. Aarbakke (1971) side 59 jfr. side 169

⁶⁰ Jfr. Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave (2004) side 256-257

⁶¹ Jfr. Bråthen (1996) side 529

”En samtykkeklausul kan ikke forhindre at det skjer et eierskifte i det selskap som er aksjonær. Dermed kan samtykkeklausulen ikke forhindre at den reelle innflytelsen over aksjen går over til andre. Situasjonen må være den samme for fisjon i det selskap som opprinnelig var aksjonær. I slike tilfeller har det ikke skjedd en overdragelse av aksjene.”⁶²

Uttalelsene gjelder vedtektsfestet forkjøpsrett etter aksjeloven av 1976. Uttalelsene kan likevel ha betydning for tolkning av bestemmelser om forkjøpsrett etter aksjeloven av 1997. Bråthens uttalelse om fisjon er gitt i tilknytning til samtykkeklausuler. Vurderingen er imidlertid tilsvarende som ved spørsmålet om forkjøpsrett blir utløst; om overdragelse av aksjene kan anses å ha skjedd.

Også Andenæs er enig i utgangspunktet om at forkjøpsrett ikke utløses ved fusjon eller fisjon av det aksjeeiende selskap.⁶³

Samtlige rettskilder taler i den retning at forkjøpsrett til aksjer ikke blir utløst ved fusjon, fisjon eller emisjon i et aksjeeiende selskap. Dette må således betraktes som gjeldende rett. Likevel vil jeg reise spørsmålet om det i praksis vil kunne dukke opp situasjoner hvor disposisjonene fra det aksjeeiende selskap bærer så sterkt preg av omgåelse, at domstolene vil kunne komme til et annet resultat.

Et eksempel som kunne tenkes å rammes av omgåelse er hvor aksjene i Selskapet fisjoneres ut i et eget selskap for så å fusjoneres inn i et annet. En slik disposisjon bærer sterkt preg av et forsøk på å omgå aksjelovens regler om forkjøpsrett.

At en disposisjon som behandlet under nærværende punkt vil kunne rammes av den ulovfestede omgåelsesregel kan ikke utelukkes.

---

⁶² Jfr. Bråthen (1996) side 514

⁶³ Jfr. Andenæs (2006) side 216

Spørsmålet om fusjon/fisjon eller emisjon som omgåelse av aksjelovens regler om forkjøpsrett er ikke problematisert i juridisk teori. Spørsmålet må imidlertid være like praktisk som spørsmålet om et eierskifte i et aksjeeiende selskap kan utløse forkjøpsrett som følge av at disposisjonen må ses på som et forsøk på omgåelse av forkjøpsretten.

11 Forkjøpsrett ved indirekte eierskifte

11.1 Problemstillingen

Problemstillingen er om det er å betrakte som et eierskifte i henhold til asl. § 4-21 første ledd at det i et aksjeeiende selskap selges en kontrollerende eierandel. Det er dette som i oppgaven blir omtalt som et ”*indirekte eierskifte*”⁶⁴.

Spørsmålet har, som nevnt tidligere, nær tilknytning til problemstillingene som ble reist i kapittel 10. Også i dette kapitlet skal det drøftes en problemstilling i tilknytning til at det skjer endringer i et aksjeeiende selskap. Løsningen på problemstillingene synes å bli ulik i de to situasjonene. Problemstillingene drøftes derfor separat. Årsaken til at resultatet blir ulikt i de to situasjonene drøftes under punkt 11.7.

Spørsmålet synes ofte å dukke opp i praksis. Aksjeselskapsformen er en svært vanlig form å organisere virksomhet på i næringslivet. I tillegg finnes det en rekke ulike eierstrukturer innad i selskaper og konserner. Det er ikke uvanlig at et aksjeselskap eier aksjer i et annet aksjeselskap.

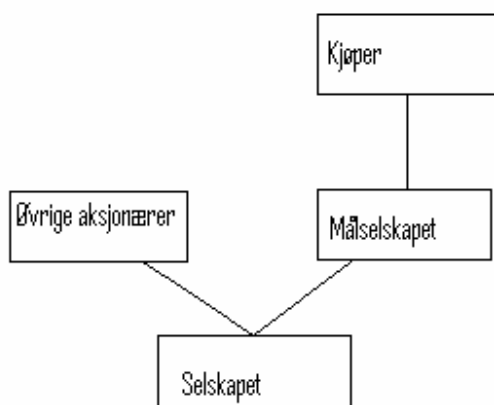
De ulike former for organisering av virksomhet fører til at det oppstår problemstillinger som lovgiver ikke har tatt i betraktning. Et slikt spørsmål er om forkjøpsrett til aksjer utløses hvor det skjer et såkalt indirekte eierskifte.

---

⁶⁴ Begrepet ”*indirekte eierskifte*” er hentet fra artikkelen ”Forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifte” av Baard Bale og Lars Eirik Gåseide Røsås, utgitt i Advokatbladet 5. mai 2005.

Begrepet indirekte eierskifte benyttes i nærværende oppgave som et fellesbegrep på flere forskjellige situasjoner. Felles for situasjonene er at det foreligger et AS – ”Selskapet” – som eies av flere aksjonærer, hvor en av aksjonærene er et aksjeselskap – ”Målselskapet”. Spørsmålet oppstår hvor det blir solgt en betydelig eierandel i Målselskapet. Når det kommer inn en ny kontrollerende aksjonær – Kjøperen - i Målselskapet vil dette indirekte føre til at det kommer inn en ny eier til aksjene i Selskapet.

Spørsmålet blir etter dette om de øvrige aksjonærer i Selskapet kan utøve forkjøpsrett til aksjene som Målselskapet eier i Selskapet, som en følge av at Kjøperen erverver en betydelig aksjeandel i Målselskapet.

Figur 1 Illustrasjon av problemstillingen om indirekte eierskifte

Spørsmålet kan være regulert i vedtektene i Selskapet eller i aksjonæravtale mellom Målselskapet og øvrige aksjonærer i Selskapet. Imidlertid vil det kun unntaksvis finnes noen regulering av disse forhold.

Det som vil behandles her er hva som skjer ved indirekte eierskifte hvor vedtektene er tause og det ikke foreligger noen aksjonæravtale som regulerer spørsmålet. Man må i slike tilfeller falle ned på aksjelovens regler og eventuelt ulovfestede regler.

Det er diskutert i juridisk teori hva som skal anses som det rettslige grunnlag dersom indirekte eierskifte skal kunne utløse forkjøpsrett til aksjer.

Andenæs har tidligere tatt til orde for at man kan bruke en analogi fra lov om løysingsrettar (løysl.) av 9. desember 1994 nr. 64 § 11 femte ledd, eller utlede et prinsipp av bestemmelsen. Dette ble møtt med kritikk og Andenæs har nå gått bort fra standpunktet. Om løysingsrettslova kan benyttes som rettslig grunnlag for at forkjøpsrett utløses ved indirekte eierskifte vil likevel drøftes i oppgaven, da det synes uklart om spørsmålet har funnet sin endelige løsning.

Andre har tatt til orde for at indirekte eierskifte kan utløse forkjøpsrett med hjemmel i alminnelige omgåelsesprinsipper som redegjort for i kapittel 5.

11.2 Aksjeloven

11.2.1 Ordlyd

Asl. § 4-21 regulerer når forkjøpsrett utløses. Bestemmelsens første ledd har ordlyden:

”Forkjøpsretten utløses ved enhver form for eierskifte, når ikke annet er bestemt ved lov.”

”Enhver form for eierskifte” er et vidt begrep. Hva uttrykket omfatter er imidlertid ikke helt klart.

Om indirekte eierskifte omfattes fremgår ikke direkte av bestemmelsens ordlyd. Hva begrepet eierskifte referer til i bestemmelsen er heller ikke helt klart. Det står ikke uttrykkelig i bestemmelsen at det må være tale om aksjene i Selskapet. Imidlertid må lovens system tilsi at det er nettopp disse aksjene det refereres til i bestemmelsen. Heller

ikke asl. § 4-19 om forkjøpsrett nevner at det er aksjene i Selskapet det er snakk om, men dette må sies å være forutsatt gjennom hele loven.

Det er sannsynlig at lovgiver ikke tok stilling til spørsmålet da bestemmelsens ordlyd ble utarbeidet. Ordlyden gir dermed ingen klare holdepunkter for løsning av spørsmålet om indirekte eierskifte utløser forkjøpsrett.

Aksjeloven omhandler forholdene mellom aksjonærene i selskapet. Under denne problemstilling spørres det om endringer i det *aksjeeiende* selskapet – Målselskapet - kan få betydning for forkjøpsretten i Selskapet. Lovens system tilsier dermed at forkjøpsrett ikke utløses.

11.2.2 Aksjelovens forarbeider

I aksjelovens forarbeider fra 1992-1994 var det ikke foreslått lovbestemt forkjøpsrett. Imidlertid var det i NOU 1992:29 på side 228 foreslått en bestemmelse som regulerte forkjøpsretten dersom det var inntatt vedtektsbestemmelse om at forkjøpsrett skulle gjelde i selskapet. Begrepet "*enhver form for eierskifte*" var benyttet, men spørsmålet om indirekte eierskifte ble ikke behandlet. Ot. prp. nr. 36 (1993-94) inneholdt et tilsvarende forslag på side 273, men heller ikke her ble det tatt stilling til problemstillingen.

I NOU 1996:3 på side 123 behandles spørsmålet om hva som skal utløse forkjøpsrett. Det uttales i utredningen at begrepet "*enhver form for eierskifte*" innebærer at både frivillige og tvungne overdragelser utløser forkjøpsrett. Det bekreftes også at gaver og arv er omfattet av begrepet. Eierskiftebegrepet er med dette forsøkt presisert av lovgiver.

Det nevnes imidlertid ingenting om indirekte eierskifte, noe som taler i retning av at det ikke ble tatt stilling til problemstillingen under utformingen av bestemmelsen.

Det kommer heller ingenting frem i Ot. prp. nr. 23 (1996-1997).

11.3 Løysingsrettslova

11.3.1 Innledning

Det har vært diskutert i juridisk teori om løysl. § 11 femte ledd bør forstås som et alminnelig prinsipp slik at det også kan anvendes i forhold til forkjøpsrett etter aksjeloven.

Andenæs har tidligere vært av den oppfatning at mye talte for denne løsningen på problemet.⁶⁵ Han har imidlertid i sin siste utgave av boken trådt tilbake fra dette standpunktet. Han skriver nå at prinsippet som er nedfelt i løysl. § 11 femte ledd gjelder på sitt område, og ikke for forkjøpsrett til aksjer.⁶⁶

Bakgrunnen for at Andenæs skiftet standpunkt i forhold til problemstillingen er trolig en kjennelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg fra 2004.⁶⁷ Kjennelsen slo fast at det ikke kunne foretas en analogi fra løysingsrettslova hva gjaldt løysl. § 13 sjetten ledd. Saken gjaldt altså en annen bestemmelse i løysingsrettslova enn den som er aktuell i nærværende oppgave. Det må dermed drøftes om kjennelsen også vil ha betydning for analogisk anvendelse av andre bestemmelser i loven, særlig da løysl. § 11 femte ledd.

Synspunktet reiser også flere andre problemstillinger.

For det første må det vurderes hvilket prinsipp løysl. § 11 femte ledd gir uttrykk for.

For det andre må det vurderes om prinsippet har betydning for forhold som reguleres av aksjeloven. Det må altså vurderes om aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett må tolkes i lys av et slikt prinsipp.

---

⁶⁵ Jfr. Andenæs (1998) side 170-171

⁶⁶ Jfr. Andenæs (2006) side 215-216

⁶⁷ Rt 2004 side 691

11.3.2 Innholdet i prinsippet

Løysl. § 11 femte ledd regulerer det forhold at fast eiendom eies av et aksjeselskap, hvorefter det skjer et eierskifte i aksjeselskapet. Etter bestemmelsen kan en slik situasjon utløse forkjøpsrett i noen tilfeller.

Av bestemmelsens ordlyd fremgår det:

”Hefter forkjøpsrett på ein eigedom som høyrer til eit selskap, kan retten til å løyse eigedomen gjerast gjeldande når ein så stor del av aksjane eller selskapspartane skiftar eigar at styringsretten i selskapet kjem på andre hender.”

Etter bestemmelsen vil altså en løsningsrett til fast eiendom kunne gjøres gjeldende når ”styringsretten” i det selskapet som eier eiendommen, ved aksjesalg går over på den nye eier. Det kan reises spørsmål om forkjøpsretten vil gjelde den faste eiendom direkte eller til aksjer i selskapet. Det vil imidlertid være for perifert i forhold til oppgavens tema å behandle spørsmålet.

Ordlyden i bestemmelsen, herunder særlig begrepet ”styringsretten” tilsier at forkjøpsrett foreligger hvor aksjemajoriteten i selskapet blir overdratt. Når en aksjonær sitter med mer enn 50 % av aksjene vil denne ha en betydelig makt i selskapet. Dette særlig i forhold til stemmeretts- og flertallsregler i styre og på generalforsamling.

I forarbeidene til løysingsrettslova⁶⁸ er det en uttalelse som taler for at en annen forståelse av bestemmelsen må legges til grunn.

Følgende uttales i proposisjonen:

---

⁶⁸ Jfr. Ot. prp. nr. 49 (1993-1994) side 59

”Når det gjelder spørsmålet om når ein kan seie at ”styringsretten i selskapet kjem på andre hender”, må dette avhenge av ei konkret vurdering. Avgjerande må vere om ervervaren får ein slik posisjon i selskapet at han kan likestillast med ein eineigar. Lovavdelinga har i tilhøve til aksjeerverv som fell inn under industrikonsesjonslova, uttalt at eit erverv av meir enn 90 % av aksjane og ein tilsvarende del av dei stemmer som kan bli gjeve på generalforsamlinga, må sjåast som ei reell overføring av selskapets aktiva. Departementet meiner at dette som hovudregel må kunne leggjast til grunn også i høve til ei allmenn løysingsrettslov.”

Uttalelsen er klar i den forstand at det etter forarbeidene skal mer til enn å erverve mer enn 50 % av aksjene for at styringsretten i selskapet kan anses å være overført. Det vises til at det må foretas en konkret vurdering, hvor det avgjørende vil være om erververen kan likestilles med en eneeier i selskapet. Som et eksempel på at dette kriteriet er oppfylt angir forarbeidene erverv av 90 % av aksjene. Uttalelsen viser at det skal mye til.

Til sammenligning skriver Austenå om løsningsretter i forhold til den tidligere konsesjonsloven⁶⁹ dette:

”Det kan neppe antas at overdragelsen må gjelde 100 % av aksjekapitalen. Dersom overdragelsen gjelder en så stor del av aksjekapitalen at salget i realiteten må oppfattes som en overdragelse av hele den konsesjonspliktige eiendom, må forkjøpsretten kunne gjøres gjeldende.

Et avgjørende moment i vurderingen må være om den faste eiendommen er en vesentlig del av selskapets aktiva eller ikke.”⁷⁰

Videre skriver Austenå:

---

⁶⁹ Lov om konsesjon og forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) av 31. mai 1974 nr. 19

⁷⁰ Jfr. Austenå (1976) side 287

”For private forkjøpsretter må det gjelde tilsvarende regler for dem som gjelder for konsesjonspliktig eiendom. Hvis overdragelsen av aksjer må sies å representere en overføring av eiendomsretten blir forkjøpsretten aktualisert.”⁷¹

Det er etter dette tydelig at det skal svært mye til før forkjøpsrett utløses.

Prinsippet som løysl. § 11 femte ledd gir uttrykk for innebærer etter dette at forkjøpsrett kun vil utløses hvor omkring 90 % av aksjene overdras. Prinsippet har altså et snevert anvendelsesområde.

11.3.3 Spørsmålet om analogisk anvendelse av løysl. § 11 femte ledd

Etter løysl. § 3 første ledd gjelder loven i visse tilfeller for forkjøpsrett til aksjer:

”Løysingsrettar til aksjar eller andre selskapspartar går inn under lova når selskapet har til hovudføremål å eige og styre fast eigedom (eigedomsselskap).”

Dette begrenses imidlertid i bestemmelsens tredje ledd:

”Fyrste og andre ledd gjeld ikkje løysingsrettar som vert regulert av lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag, lov om aksjeselskaper §§ 4-19 til 4-23, lov om allmennaksjeselskaper §§ 4-19 til 4-23 og lov av 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven) § 2-29 (11).”

Bestemmelsen omhandler løysingsrettslovas anvendelsesområde, og innebærer en avgrensning mot aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett. Det kan betegnes som illojalt

---

⁷¹ Jfr. Austenå (1976) side 288

mot bestemmelsen dersom prinsippet som følger av løysl. § 11 femte ledd benyttes ved tolkningen av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett.⁷²

Som nevnt under punkt 11.2 synes aksjelovens regler å tale i retning av en annen regel enn den som følger av løysingsrettslova. Det kan dermed også synes illojalt mot aksjelovens bestemmelser å gi prinsippet anvendelse på forkjøpsrett til aksjer.

Et annet moment som trekker i samme retning er at dersom lovgiver ønsket en regel om forkjøpsrett ved indirekte eierskifte i et aksjeselskap, ville det vært naturlig å innta en bestemmelse om dette i aksjeloven. Momentet blir forsterket av det faktum at aksjeloven ble til etter ikrafttreddelsen av løysingsrettslova.⁷³

Løysingsrettslovas forarbeider gir ingen klar løsning på spørsmålet.

”Også private løysingsrettar må etter omstenda kunna verta løyst ut av slik aksjeoverføring. Dette gjeld særleg dersom dette ber preg av å vere ein freistnad på å omgå løysingsretten ved å overføra aksjane i selskapet i staden for sjølve eigedomen.”⁷⁴

Andenæs har som tidligere nevnt endret syn når det gjelder analogisk anvendelse av løysingsrettslova. Bakgrunnen for dette er trolig en kjennelse avsagt av Høyesteretts kjæremålsutvalg.⁷⁵ Kjennelsen gjelder et videre kjæremål, og den del av kjennelsen som er interessant i nærværende oppgave er motsøksmålet. Spørsmålet i motsøksmålet var om løysl. § 13 sjette ledd kunne anvendes analogisk. Bestemmelsen gir hjemmel for å kunne kreve sikkerhetsstillelse ved benyttelse av løysingsrett etter løysingsrettslova. Slik bestemmelse finnes ikke i aksjeloven.

---

⁷² Jfr. Bale (2005)

⁷³ Se note 73

⁷⁴ Jfr. NOU 1984:32 side 22

⁷⁵ Rt 1994 side 691

Lagmannsretten uttalte i forhold til spørsmålet om analogisk anvendelse av bestemmelsen at:

”Lagmannsretten ser det slik at et pålegg om sikkerhetsstillelse i tilfelle må ha hjemmel i lov. Det er enighet om at uttrykkelig lovhjemmel ikke finnes for den løsnings situasjon saken gjelder. Uttrykkelig lovhjemmel finnes for enkelte situasjoner, jfr f eks sameieloven, servitutloven og lov om løysningsrettar § 13 sjette ledd. Lagmannsretten kan ikke se at det i sistnevnte lov, jfr Ot nr 49 for 1993-1994 eller NOU 1984:32, er uttalt noe som tilsier at bestemmelsen er uttrykk for et mer alminnelig prinsipp. Lagmannsretten kan ikke se at uttalelser i juridisk litteratur som det er vist til i tingrettens kjennelse, gir rettskildemessig grunnlag for en slik regel i foreliggende tilfelle selv om lagmannsretten kan se at reelle hensyn etter en nærmere vurdering i det enkelte tilfelle, vil kunne tale for at sikkerhetsstillelse bør kunne kreves.”

Dette blir gjengitt i Kjæremålsutvalgets kjennelse hvoretter det uttales:

”Utvalget finner at kjæremålet på dette punkt ikke kan føre frem, og kan i det vesentlige slutte seg til lagmannsrettens begrunnelse. Etter utvalgets syn må det høre under lovgiver å ta stilling til om det – for tilfeller som det foreliggende – bør innføres en ordning med sikkerhetsstillelse og å fastsette de nærmere bestemmelser i denne forbindelse.”

I kjennelsen ville ikke kjæremålsutvalget anvende løysl. § 13 sjette ledd analogisk. Avgjørelsen gjelder en annen bestemmelse enn den som er aktuell i nærværende oppgave. Spørsmålet blir etter dette om avgjørelsen vil ha betydning for analogisk anvendelse av andre bestemmelser i løysingsrettslova, herunder § 11 femte ledd.

I kjennelsen var det tale om en bestemmelse som pålegger en kjøper plikt til å frembringe sikkerhetsstillelse ved utøvelse av forkjøpsrett. Når en bestemmelse pålegger plikter må dette ha hjemmel i lov. Bestemmelsen det er tale om i nærværende oppgave, løysl. § 11 femte ledd, omhandler utløsning av forkjøpsrett og pålegger dermed ikke plikter på

tilsvarende måte. Det er dermed ikke de samme hensyn som gjør seg gjeldende når det skal vurderes om bestemmelsene kan anvendes analogisk.

Lagmannsretten begrunner i sin kjennelse resultatet med at det ikke finnes uttalelser i forarbeidene som tyder på at bestemmelsen var ment å gjelde som et alminnelig prinsipp. Høyesteretts kjæremålsutvalg slutter seg som nevnt til denne begrunnelsen.

Selv om kjennelsen omhandler en bestemmelse av ulik karakter enn løysl. § 11 femte ledd, vil den måtte tillegges vekt i vurderingen av om bestemmelsen kan anvendes analogisk.

På bakgrunn av at det ikke er holdepunkter i bestemmelsens ordlyd eller i forarbeidene på at bestemmelsen er ment å gjelde som et alminnelig prinsipp, samt at Høyesteretts kjennelse taler i denne retning, blir konklusjonen under dette punkt at bestemmelsen løysl. § 11 femte ledd ikke er å anse som et alminnelig prinsipp som får anvendelse på aksjelovens område.

11.4 Forkjøpsrett ved indirekte eierskifte som følge av omgåelse

Etter det ovenstående blir problemstillingen i det følgende hvorvidt det på grunnlag av det ulovfestede omgåelsesprinsipp kan sies at indirekte eierskifte utløser forkjøpsrett etter aksjeloven.

Det foreligger en dom hvor et indirekte eierskifte til aksjer ble ansett å utløse forkjøpsrett. Dommen er avsagt av Eidsivating lagmannsrett i 2005.⁷⁶

I saken var et selskap som eide 49 % av aksjene i aksjeselskap A, igjen eid av to aksjeselskaper. Som et ledd i en konsernintern omorganisering ble aksjene i disse to selskapene overdratt til et tredje AS. Spørsmålet var så om dette utløste forkjøpsrett for aksjonæren som eide 51 % av aksjene i selskapet A.

---

⁷⁶ RG 2006 side 73

I dommen uttaler lagmannsretten:

”Etter lagmannsrettens syn kan det ikke være tvilsomt at overdragelsen av Butikkdrifts aksjer i X Mat AS til NG Kiwi Innlandet AS utløste en forkjøpsrett etter selskapsvedtektene §8.”

Vedtektene inneholder en ”vanlig” forkjøpsrettsbestemmelse. Det var ikke nevnt i vedtektene at et indirekte eierskifte skal utløse forkjøpsrett.

Det er ikke nærmere diskutert i dommen om forkjøpsrett utløses ved indirekte eierskifte, dette synes å være forutsatt. Eksempelvis står det i dommen:

”I Butikkdrifts tid hadde X Mat i realiteten tre eiere – A, Hagefamilien og NorgesGruppen – sistnevnte var den klart minste, med vel 17 % indirekte eierskap. Ved at Hagefamilien ikke lenger bare samarbeider med NorgesGruppen, men er blitt en del av denne, ble maktforholdene i X Mat endret. Det er derfor naturlig å se det slik at det også har skjedd et reelt eierskifte.”

Det ser etter denne uttalelsen ut som om lagmannsretten legger realiteten til grunn uten å drøfte hvorvidt det er adgang til dette. Det rettslige grunnlaget for resultatet må være den ulovfestede omgåelsesregel.

Også dom avsagt av Frostating lagmannsrett 24. mars 1998 omhandler spørsmålet om indirekte eierskifte kan utløse forkjøpsrett. I saken fulgte forkjøpsretten av avtale mellom partene. Retten kom til at forkjøpsrett ikke ble utløst. Bakgrunnen for dette var hovedsakelig at det hadde skjedd eierskifter hos begge parter tidligere, uten at forkjøpsrett var et tema. Dette ga foranledning til å tolke forkjøpsrettsbestemmelsen i avtalen innskrenkende. Omgåelse var ikke aktuelt og ble ikke drøftet.

Etter å ha gått bort fra synspunktet om å benytte en analogisk anvendelse av løysl. § 11 femte ledd, er Andenæs av den oppfatning at spørsmålet om indirekte eierskifte kan utløse forkjøpsrett må løses på grunnlag av ”*alminnelige gjennomskjæringssynspunkter*”.⁷⁷

Konklusjonen under dette punkt blir etter dette at et indirekte eierskifte kan utløse forkjøpsrett etter aksjeloven så fremt eierskiftet innebærer et forsøk på omgåelse av aksjelovens regler om forkjøpsrett.

Om det foreligger en omgåelse vil måtte avgjøres etter en konkret vurdering. Problemstillingen i nærværende oppgave kan oppstå i en rekke ulike situasjoner, hvor resultatet av vurderingen kan bli ulik. Imidlertid vil en rekke momenter være relevante i vurderingen av om omgåelse foreligger i de ulike situasjoner. Disse vil behandles under punkt 11.6.

11.5 Vurderingen

Det finnes som nevnt ovenfor en rekke ulike situasjoner hvor spørsmålet om forkjøpsrett utløses ved indirekte eierskifte kan oppstå. På bakgrunn av konklusjonen under punkt 11.4 må utgangspunktet være at forkjøpsrett ikke utløses, med mindre det foreligger sterke holdepunkter for at formålet bak transaksjonen er å omgå forkjøpsrettsreglene.

Selv om vurderingen vil være konkret i det enkelte tilfellet, vil momentene som blir trukket frem her være slike som typisk er relevante i vurderingen.

Det vil for det første kunne ha betydning i vurderingen hvor stor andel av aksjene i Målselskapet som erverves.⁷⁸ I bestemmelsen i løysl. § 11 femte ledd er det tale om at ”*styringsretten*” må være overført. Dette er i forarbeidene til bestemmelsen presisert til å være mer enn 90 % av aksjene. Selv om ikke bestemmelsen kan anvendes direkte for å løse

---

⁷⁷ Jfr. Andenæs (2006) side 215

⁷⁸ Jfr. Bale (2005)

den nærværende problemstillingen, så er begrunnelsen bak omgåelse den samme, og uttalelsene kan tale til inntekt for en slik forståelse også i forhold til aksjelovens regler. Mye taler for at omgåelse av forkjøpsretten trolig kun vil anses å foreligge hvor det er tale om overføring av samtlige eller nesten samtlige aksjer i selskapet.

Synspunktet støttes av en kjennelse fra Frostating lagmannsrett fra 1948⁷⁹. Saken gjaldt om forkjøpsrett for kommunen ble utløst ved overdragelse av aksjer i et skogselskap etter lov om skogkonsesjon (skogkonsesjonsloven) av 18. september 1909 nr. 5 § 29. I kjennelsen ble en overføring av ca. 80 % av aksjekapitalen ikke ansett for å være tilstrekkelig til å aktualisere forkjøpsretten. Det ble uttalt i kjennelsen at forkjøpsrett kun ville være aktuelt hvor overdragelsen av aksjene i realiteten innebar en overdragelse av konsesjonspliktig skoggrunn. Dette må sies å være uttrykk for et omgåelsessynspunkt.

Bakgrunnen for at det trolig må være tale om et aksjeervert av et betydelig omfang for at forkjøpsrett skal kunne utløses, er at det er i slike tilfeller det er nærliggende å tro at formålet bak å erverve aksjer i Målselskapet i stedet for i Selskapet utelukkende er å omgå forkjøpsrettsreglene. I tillegg er det trolig kun hvor ”*styringsretten*” er overført at det er tale om noe indirekte eierskifte i forhold til aksjene i selskapet. Hvor det kun erverves et lite antall aksjer vil det ha liten betydning i forhold til aksjonærene i Selskapet. Det er kun hvor du har en kontrollerende eierandel at du vil kunne disponere over aksjene i Selskapet gjennom å være aksjonær i Målselskapet.

At det foretas en betydelig aksjeoverføring vil imidlertid trolig ikke være tilstrekkelig til at forsøk på omgåelse kan sies å foreligge. Antakelig må det foreligge ytterligere holdepunkter på at forkjøpsrettsreglene er forsøkt omgått.

---

⁷⁹ Rt 1948 side 654

I vurderingen vil det trolig også være av betydning hvilke aktiva som inngår i Målselskapet.⁸⁰ Hvor aksjene i Selskapet er Målselskapets eneste aktiva vil det være mer nærliggende at det foreligger et forsøk på omgåelse enn dersom Målselskapet eier ulike aktiva, deriblant aksjer i Selskapet. Hvor aksjer i Selskapet er eneste aktiva er det nærliggende å ta opp spørsmålet om hvorfor det ikke ble ervervet aksjer i Selskapet i stedet. Mye taler i slike tilfeller for at omgåelse av forkjøpsreglene er formålet bak disposisjonen.

Motsatt vil det være dersom Målselskapet eier en rekke ulike aktiva. I slike tilfeller vil kjøp av aksjer i Målselskapet innebære en reell forskjell fra å kjøpe aksjer i Selskapet, ettersom man vil kunne erverve samtlige aktiva samlet ved å kjøpe aksjer i Målselskapet i stedet for å kjøpe eiendelene separat.

Også i forhold til løsningsrett etter den tidligere konsesjonslov var dette et viktig moment i vurderingen av om forkjøpsrett kunne gjøres gjeldende. Austenå uttaler, som sitert tidligere, om dette:

”Dersom overdragelsen gjelder en så stor del av aksjekapitalen at salget i realiteten må oppfattes som en overdragelse av hele den konsesjonspliktige eiendom, må forkjøpsretten kunne gjøres gjeldende.

Et avgjørende moment i vurderingen må være om den faste eiendommen er en vesentlig del av selskapets aktiva eller ikke.”⁸¹

Austenå gir uttrykk for at de samme synspunkter vil gjøre seg gjeldende ved private løsningsretter. Uttalelsen om at salget i ”realiteten” må oppfattes som en overdragelse viser at det er omgåelsessynspunkter som er lagt til grunn dersom forkjøpsrett skal kunne gjøres gjeldende. Det er i denne vurderingen av om aksjesalget i ”realiteten” innebærer en

---

⁸⁰ Jfr. Bale (2005) side 52

⁸¹ Jfr. Austenå (1976) side 287

overdragelse at spørsmålet om den faste eiendom utgjør en stor del av selskapets aktiva eller ikke blir trukket frem som sentralt. Vurderingen er sammenfallende med vurderingen av omgåelse av aksjelovens forkjøpsrettsregler.

Et eksempel på at omgåelse av forkjøpsretten er nærliggende kan være hvor det foreligger et rent holdingselskap hvor aksjene i selskapet er eneste aktiva, hvorefter aksjene i holdingsselskapet overdras. Særlig vil disposisjonen bære preg av omgåelse dersom aksjene til Selskapet nylig er overført til holdingsselskapet. Her er et viktig poeng at det i forkant av aksjeervertet ble foretatt disposisjoner som la til rette for omgåelse av forkjøpsretten.

Hvor Målselskapet har en rekke aktiva, og aksjer i Selskapet er en del av dette, er det lite som tyder på at det foreligger forsøk på omgåelse av forkjøpsrettsreglene i forhold til Selskapet. Her vil det måtte vurderes hvor stor andel aksjene i Selskapet utgjør, og også hva som er hensikten bak disposisjonen dersom dette er mulig.

Som en forlengelse av situasjonen i forrige avsnitt kan det tenkes at det foreligger et Målselskap som har flere aktiva, men hvor aksjene i Selskapet fisjoneres ut i eget AS. Dersom aksjene selges innen kort tid etter dette er det svært sannsynlig at disposisjonene er motivert av å omgå forkjøpsrettsreglene. Også her er det tale om disposisjoner som tydelig legger til rette for omgåelse av forkjøpsretten. Spørsmålet om fisjon i Målselskapet kan utløse forkjøpsrett var tema i kapittel 10. Eksempelet illustrerer imidlertid hvordan disposisjoner foretas for å legge til rette for omgåelse av forkjøpsretten.

Forholdet til aksjonærsammensetningen i Målselskapet⁸² vil også være av betydning. Dersom det kun er én aksjonær i Målselskapet er det få hensyn som taler imot at gjennomskjæring skal skje. Annerledes er det hvor det er flere aksjonærer. I slike tilfeller må det tas hensyn til øvrige aksjonærer, i tillegg til at det er mindre som taler for at det

---

⁸² Jfr. Bale (2005)

foreligger et forsøk på omgåelse. Dersom det er nær tilknytning mellom de forskjellige aksjonærene i Målselskapet gjør imidlertid dette seg ikke gjeldende. I slike tilfeller må trolig typen av tilknytning vurderes og også hvor nær tilknytningen er.

Også aksjonærsammensetningen i Selskapet⁸³ kan være relevant i vurderingen. Særlig kan det peke i retning av omgåelse dersom Kjøperen av aksjer i Målselskapet allerede er aksjonær i Selskapet. Ervervet av aksjer i Målselskapet kan da se ut som et forsøk på å omgå forkjøpsrettsreglene i forhold til de øvrige aksjonærer i Selskapet.

Det kan også tenkes at subjektive forhold hos selgeren og Kjøperen⁸⁴ kan tas med i vurderingen. Særlig vil kjøperens hensikt med å kjøpe aksjer i Målselskapet i stedet for innmaten være av betydning. I mange tilfeller vil en slik disposisjon være motivert av andre forhold enn forsøk på å omgå forkjøpsrettsreglene. Et eksempel kan være skattemessig motivasjon. Trolig vil dette ikke ubetinget være avgjørende, forkjøpsrett kan likevel tenkes å bli utløst. Det skal som nevnt ovenfor foretas en helhetsvurdering. Et problem med å trekke inn dette momentet i vurderingen er at en persons subjektive forhold i mange tilfeller vil være vanskelig å få klarhet i.

Bale og Gåseide Røsås trekker i sin artikkel frem de øvrige aksjonærers subjektive forhold som et relevant moment i vurderingen. Av betydning for vurderingen vil være deres forventninger i forhold til om forkjøpsrett vil bli utløst i det aktuelle tilfellet. Det er foran nevnt at om forkjøpsrett skal inntre ved indirekte eierskifte vil kunne reguleres i selskapets vedtekter. Hvor dette ikke er gjort kan det ifølge Bale og Gåseide Røsås være aktuelt å ta med i vurderingen hva som ville blitt vedtektsfestet i Selskapet dersom det var blitt tatt stilling til spørsmålet i forkant. Det bør imidlertid utvises forsiktighet med å trekke inn subjektive forhold i slike vurderinger.

---

⁸³ Se note 83

⁸⁴ Se note 83

Momentene som er nevnt her er ikke ment å være uttømmende, men er tatt med fordi de trolig vil være relevante i en vurdering av om det foreligger et forsøk på omgåelse av forkjøpsretten. Vurderingen vil som nevnt måtte foretas konkret i forhold til den enkelte sak. Det er mest nærliggende at det blir ansett å foreligge et forsøk på omgåelse i tilfeller hvor det foreligger flere holdepunkter for at dette har vært motivasjonen.

11.6 Sammenligning av problemstillingene i kapitlene 10 og 11

Som det er nevnt ovenfor er det store likhetspunkter mellom problemstillingene under kapitlene 10 og 11. Temaet er hvorvidt endringer i et aksjeeiende selskaps forhold innebærer et eierskifte til aksjene i aksjeselskapet det eies aksjer i.

I kapittel 10 om fusjon, fisjon og emisjon i det aksjeeiende selskap ble det konkludert med at disposisjonene ikke innebærer et eierskifte i aksjelovens forstand. Forkjøpsrett blir således ikke utløst når det aksjeeiende selskap foretar slike disposisjoner.

Motsatt ble konklusjonen i kapittel 11 at et eierskifte i det aksjeeiende selskap kan tenkes å utløse forkjøpsrett etter asl. § 4-21 første ledd. Dette er aktuelt i situasjoner hvor det indirekte eierskifte er skjedd som et forsøk på å omgå reglene om forkjøpsrett.

Spørsmålet som da kan reises er hva som er bakgrunnen for at forkjøpsrett kan bli utløst i det ene tilfellet men ikke i det andre. Felles for situasjonene er at det skjer et skifte av kontroll i det aksjeeiende selskap, som innebærer at det i realiteten kommer inn en ny aksjonær i Selskapet.

En grunn kan være at selve konstruksjonen av fusjon/fisjon taler imot at forkjøpsrett skal utløses. Som nevnt ovenfor er bestemmelsene i aksjelovens kapittel 13 og 14 laget med tanke på å forenkle en sammenslåing eller oppdeling av selskaper. Dersom forkjøpsrett skulle blitt utløst ville prosessen blitt mer komplisert. Slike hensyn gjør seg ikke gjeldene hvor det skjer et eierskifte i det aksjeeiende selskap.

Hensynet til aksjonærene i Selskapet taler i begge tilfeller for at forkjøpsrett skal bli utløst. Hva gjelder fusjon og fisjon synes imidlertid den alminnelige oppfatning å være at andre hensyn veier tyngre.

Som en avslutning på sammenlikningen må det nevnes at disposisjonene som er drøftet under kapitlene 10 og 11 vanligvis foretas uten at det innebærer at forkjøpsrett utløses. Imidlertid vil samtlige disposisjonene kunne gjennomføres på en slik måte at de bør kunne angripes med et omgåelsessynspunkt.

Det er på det rene at fusjon, fisjon og emisjon er institutter som er gitt i aksjeloven slik at det er grunn til å utvise forsiktighet med å la disse rammes av forkjøpsrett. Likevel må døren holdes åpen for situasjoner som bærer så strekt preg av omgåelse at de bør rammes. Det er lite hensiktsmessig at disposisjoner skal kunne foretas med den målsetting å omgå reglene om forkjøpsrett uten at dette kan slås ned på. Trolig skal det mye til, men muligheten for forsøk på å omgå aksjelovens forkjøpsrett ved slike disposisjoner kan tenkes.

12 Avslutning

Det er en rekke uklarheter omkring tolkningen av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett. Hva som omfattes av eierskiftebegrepet i asl. § 4-21 første ledd er en av disse.

Lovendringene som trer i kraft 1. januar 2009 vil innebære at det blir klarhet i noen av spørsmålene. Andre spørsmål løses ikke ved endringene.

Hvilke disposisjoner som omfattes av eierskiftevilkåret blir ikke nærmere presisert etter at endringene trer i kraft.

Det kan etter dette reises spørsmål om det bør foretas en endring i lovteksten for å bringe klarhet i spørsmålene omkring eierskiftebegrepet.

At det benyttes vide begreper i lovtekst er ikke uvanlig i norsk rett. En nærmere presisering av begrepet må i slike tilfeller skje gjennom tolkning av lovteksten i domstolene.

Hensynet til forutsigbarhet for aksjonærer kan imidlertid tale for at innholdet i begrepet bør klarlegges. Det samme gjelder hensynet til forutsigbarhet for den som ønsker å kjøpe aksjer i et selskap.

En mulig endring kunne være å positivt ramse opp hva som skal omfattes og la listen være uttømmende. Problemet med en slik løsning er imidlertid at det alltid vil være situasjoner som lovgiver da ikke tar i betraktning. Disse vil så falle utenfor begrepet uten at det nødvendigvis er den mest hensiktsmessige løsning.

En annen løsning vil kunne være å foreta en positiv oppramsning, men hvor det angis i bestemmelsen at denne ikke er uttømmende. Da vil det imidlertid fortsatt være et usikkerhetsmoment igjen i forhold til de disposisjoner som ikke er nevnt i bestemmelsen.

De samme problemer vil gjøre seg gjeldende hvor det foretas en negativ oppramsning i bestemmelsen av de disposisjoner som ikke er ment å omfattes av begrepet.

Den mest nærliggende endringen som kunne vært foretatt ville være å innføre en omgåelsesparagraf i aksjeloven. Det er ved forsøk på omgåelse av forkjøpsretten de mest kompliserte spørsmål omkring eierskiftevilkåret oppstår. En slik bestemmelse kunne vært gitt anvendelse på alle aksjelovens bestemmelser. Det kunne også vært angitt hvilke hensyn som skulle vært tatt med i vurderingen.

Det kan argumenteres mot å innføre en slik bestemmelse fordi den allerede følger av ulovfestede regler og at det således ikke er nødvendig å lovfeste denne. Ved å lage en slik

regel vil den imidlertid kunne tilpasses aksjelovens spesielle karakter, og den vil også kunne tenkes å ha en preventiv effekt. I tillegg er det mulig at det ville være mer nærliggende for domstolene å benytte seg av omgåelsesregelen dersom det fantes en hjemmel for dette. Det er ikke tvil om at forsøk på omgåelse av aksjelovens regler er et problem.

13 REGISTER

13.1 Lover

13.1.1 Norske lover

- 1909 Lov om skogkonsesjon (skogkonsesjonsloven) av 18. september 1909 nr. 5 (opphevet)
- 1918 Lov om avtaler, om fuldmagt og ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31. mai 1918 nr. 4
- 1974 Lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) av 31. mai 1974 nr. 19 (opphevet)
- 1976 Lov om aksjeselskaper av 4. juni 1976 nr. 59 (opphevet)
- 1980 Lov om pant (panteloven) av 8. februar 1980 nr. 2
- 1994 Lov om løysingsrettar (løysingsrettslova) av 9. desember 1994 nr. 64
- 1997 Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44
- 1997 Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 45
- 1999 Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 26. mars 1999 nr. 14

2006 Lov om endringer i aksjelovgivningen mv. (endringslov) av
15. desember 2006 nr. 88

13.1.2 Utenlandske lover

ZOR Schweizerisches Obligationenrecht av 30. mars 1911 [Sveits]

ZBG Schweizerisches Zivilgesetzbuch av 10. desember 1907
[Sveits]

BGB Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich av 18.
august 1896 [Tyskland]

13.2 Forarbeider

13.2.1 Innstillinger til odelstinget

Innst. O. nr. 80 (1996-97) Innstilling frå justiskomiteen om lov om aksjeselskaper
(aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper
(allmennaksjeloven), og om endringer i anna lovgjeving som
følgje av ny aksjelovgjeving m.m.

13.2.2 Odelstingsproposisjoner

Ot. prp. nr. 65 (1990-91) Om lov om tvangfullbyrdning og midlertidig sikring
(tvangfullbyrdningsloven)

Ot. prp. nr. 36 (1993-94) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)

Ot. prp. nr. 49 (1993-94) Om lov om løysingsretta

Ot. prp. nr. 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)

Ot. prp. nr. 55 (2005-06) Endringslov

13.2.3 Norges offentlige utredninger

NOU 1984:32

NOU 1992:29 Lov om aksjeselskaper

NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning

13.3 Domsregister

13.3.1 Norske avgjørelser

Rt 1929 side 401 Dom av Høyesterett av 26. april 1929

Rt 2004 side 691 Kjennelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg av 22. april 2004

RG 2006 side 73 Dom av Eidsivating lagmannsrett av 13. juni 2005

LF 1997 side 749 Dom av Frostating lagmannsrett av 24. mars 1998

Rt 1948 side 654 Kjennelse av Frostating lagmannsrett av 13. januar 1947

TOSLO 2001 side 2788 Dom og kjennelse av Oslo tingrett av 25. mars 2002

13.3.2 Utenlandske avgjørelser

UfR 1960 side 304

13.4 Litteraturliste

13.4.1 Bøker

- Andenæs (1998)   Andenæs, Mads Henry *Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper*. 1. utgave. Oslo, 1998
- Andenæs (2006)   Andenæs, Mads Henry *Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper*. 2. utgave. Oslo, 2006
- Arnholm (1964)   Arnholm, Carl Jacob *Privatrett II*. Oslo, 1964
- Austenå (1976)   Austenå, Torgeir *Løsningsrettigheter*. 1. utgave. Ås, 1976
- Bråthen (1996)   Bråthen, Tore *Personklausuler i aksjeselskaper*. 1. utgave. Oslo, 1996
- Falkanger (2002)   Falkanger, Thor *Ekspropriasjon*. I: Jon Gisle. *Jusleksikon*. 2. utgave. Drammen, 2002, side 66
- Gisle (2002)   Gisle, Jon *Jusleksikon*. 2. utgave. Drammen, 2002
- Stang (1935)   Stang, Fredrik *Innledning til formueretten*. 3. utgave. 1935
- Woxholth (2004)   Woxholth, Geir *Selskapsrett*. 1. utgave. Fjällbacka, 2004
- Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave*. Magnus Aarbakke ...[et al.]. 2. utgave. Oslo, 2004

13.4.2 Artikler

Bale (2005)

Bale, Baard og Lars Eirik Gåseide Røsås *Forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifte*. I: Advokatbladet. Nr. 5/2005, side 50-53

Aarbakke (1970)

Aarbakke, Magnus *Omgåelse av skatteregler som rettsanvendelsesproblem*. I: Lov og rett. Årg. 1970, side 1-24

